Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-һээ гарана | № 130 (17253) | 1986 оной июниин 5, четверг | Сэн 3 мүн.

ХАБАРАЙ ТАРИЛГА 86

ТҮРГЭН ААД, ТҮҮХЭЙ БЭШЭ

Үнгэрэгшэ жэлдэ Тоорын таряашад гектар бүриһөө дунда зэргээр оройдоол 11 центнер таряа хуряагаа һэн. Нёдондонойнгоо үрэ дүнгүүдые шүүмжэлхы ёһоор хаража, бүхы ажалаа КПСС-эй XXVII съездын шиидхэбэринүүдтэй зохилдуулан табижа, мүнөө үсын түрүү технологи үргэнөөр хэрэглэн ажаллаха зорилго колхозой таряашадай урда табиһан байна.

Нэн түрүүн хабарай тарилгын техникые тон һайн шанартайгаар заһабарилжа, тэдэнээ бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлгэхэ, тарялан дээрэхи бүхы хүдэлмэриие саг соонь, һайн шанартайгаар бэелүүлхэ гэжэ шиидээ. Иланггаяа эрдэмэй үндэһэ баримтатай зональна гуримаар газар тарялан эрхилхэ заабариие жэншэдгүй бэелүүлэн, газараа элдүүрилхэдээ, үтэгжүүлгэ оруулхадаа, шэнэ түрүү онол аргануудые хэрэглэнэ.

Энэ жэлдэ колхоз бүхыдэнь 3945 гектарта шэниисэ, обёос, ешмээн, горох тариха юм. Мүнөө үедэ 2000 үлүүтэй гектар газарта шэниисэ таригданхай, 300 гектар дээрэ тэжээлэй ургамалнууд таригдаад байна. Һаяшаг ажахынхид эртынгээ таряа тарижа дүүргэбэ. Түсэбэй ёһоор 957 гектарта шэниисэ хэрээһэлүүлэгдэн таригдаа.

— Хабарай тарилгын урдахана бидэнэр 1300 гектар ороонһото тарилга хэхэ газарта, мүн 900 гектарта тэжээлэй ургамал тариха полинуудта нитроаммофос үтэгжүүлгэ оруулаа һэмди. Гадна аммиак, фосфор гэхэ мэтэ үтэгжүүлгэнүүд оруулагдаа, — гэжэ колхозой ахамад агроном Б. М. Татаров хэлэнэ.

Униинһөө хойшо тус колхозойхид, нютагайнгаа эрхэ байдалда тааараһан «скала», «элита», «кометэ» сортын шэниисэ, «удыч жулты», «золотая дождь» сортын обёос таридаг юм. Тарялан дээрэнь мүнөө тарилгын 11 агрегат ажаллана.

Үнгэрһэн жэлдэ колхозой Шулуутын отделенинхид гектар бүхэнһөө дунда зэргээр 15 центнер ороонһо хуряагаа һэн. Мүнөө жэлдэшье шулуутынхид түрүү нэрэеэ алдахагүй, нёдондо жэлэйхиһээ дутуугүй ургаса абахаар ажаллана. Эндэхи тарияашад үрэһэн хэр зүб нормоор, хэр гүнзэгыдэ таригданаб гэжэ ехэл анхаралтайгаар харадаг.

— Колхозоймнай бүхы бригаданууд хамтын подрядай гуримаар ажалладаг болонхой. Энэ гурим ажалшадые хэһэн ажалдаа тон харюусалгатайгаар хандадаг заншалтай болгоно. Мүн хабарай тарилга нёдондонойхиһоо һурагүй эмхитэйгээр, һайншье шанартайгаар үнгэргэгдэжэ байна,— гэжэ ажахын парткомой секретарь Б. Ш. Ускеев хэлээ һэн.

Шулуутын бригадада хабарай тарилгын эхилһэн түрүүшын үдэрнүүдһээ эдэнэр мүрысөөндэ түрүүлжэ ябана. Жэшээлхэдэ, залуу механизаторнууд А. Б-Ж. Халудоров, В. Е. Танхаев, Ю. П. Шобоев, В. С. Халудоров, П. Б-Ж. Халудоров гэгшэдтэй хамта олон жэлдэ тарялан ажалда хүдэлжэ, дүй дүршэл ехэтэй болоһон механизаторнууд И. Б. Шобоев, П. Б. Янданов гэгшэд бригадынгаа амжалтые үргэдхэнэ.

Элэ нүхэднэй хабарайнгаа бүхы тарилгые майн 25-да сүм дүүргэбэ. Байгша ондо тарялангай гектар бүхэнһөө 16,5 центнерһээ бага бэшэ ургаса абаха зорилго урдаа табинхай.

Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой Шанаагай, Зуун-Мориной отделенинүүдтэ хабарай тарилга муу бэшээр ябуулагдана.

Тарилгын агрегадуудай һаадгүй һайнаар ябахынь тула ажахыда техническэ хангалгын, заһабарилгын бригаданууд табигданхай. Эндэ дүршэл ехэтэй механизаторнууд С. Б. Мурдонов, В. Х. Хорёнов, Б. Б. Халудоров, И. Д. Фролов гэгшэд даалгагдаһан хүдэлмэридөө тон харюусалгатайгаар хандана. Мүн колхозой правлени болон партком хабарай тарилгын үедэ пресс-түб, эмхидхэлэй штаб, үзэл сурталай хангалгын звено гэхэ мэтые байгуулһан юм. Мүнөө механизаторнуудынь бүхы шухала юумээр һайнаар хангагдана. Үглөө бүхэндэ үнгэрһэн үдэрэй ажалай дүнгүүдтэй мүрысөөнэй бюллетеньнүүд звенонуудта хүргэгдэдэг.

Ж. ЮБУХАЕВ, манай корр.

Түнхэнэй район.

ДАРЫ ДҮҮРГЭЭД...

Хилээмэ талханай удаадахи хоол гэжэ хартаабхые дэмы хэлсэдэггүй. Мүн энэмнай хүн зоной эдеэ хоолдо ороһоһоо гадна тэрэниие адууһа малда һайса эдюулжэ, ашаг шэмыень дээшэлүүлхэ, талха таряашье ехээр алмаха арга бии ха юм.

Тиимэһээ Мухар-Шэбэрэй районой ажахынууд хартаабха тарилгада ороһо таряанһаа дутуугүй анхаралтайгаар хандадаг, саг соонь, богони болзорто, һайн шанартайгаар тариха гэжэ оролдодог.

Байгша ондо Ленинэй нэрэмжэтэ колхоздо дүршэлтэй механизатор Николай Харлампиевич Ивановай даадаг звено 250 гектарта хартаабхаяа хүдэлмэриин 8 үдэр соо таряа юм. Энэ ургамалай һайн ургаса абахын тула түрүүн тарялан дээрээ үтэгжүүлгэ горитой оруулжа, нарин нягтаар элдүүрилээд, хартаабха һуулгаха зурууд далангуудые гаргаа һэн. Эдэ бүхы хүдэлмэриие звеногой гэшүүд залуу механизаторнууд Анатолий Загеев, Александр Зинатов, Леонид Ерофеев гэгшэд шанартайгаар бэелүүлхэ талаар ехэ оролдолго гаргаа.

Хартаабхаяа тарижа дүүргэһээр эдэнэр хоёр үдэр соо 80 гектарта куузику тариһан байна.

Мүнөө эндэхи механизаторнууд хартаабхынгаа ургасын гараагүйдэ буртаг үбһэнэй үндэһэ таһалха хүдэлмэриие үргэнөөр ябуулжа эхилэнхэй.

Тус ажахытай хүршэ оршодог «Искра» колхозой хартаабхашан Резван Сагеевэй звено баһал 250 гектарта энэ ургамалые хүдэлмэриин арбан үдэр соо таряа.

— Бидэ үлүү ехэ яарангүй, имагтал газараа һайнаар элдүүрилжэ, шанартайгаар тариха гэжэ оролдообди. Эндэ звеногой гэшүүд Н. М. Белоусов, В. Л. Антонов, Х. М. Стулев гэгшэд илангаяа оролдосотойгоор хүдэлөө гэжэ тэмдэглэхэ шухала,—гэжэ звеное даагша хэлэнэ.

Тарялан дээрэхи бүхы хүдэлмэриие илангаяа ургаса харууһалалгые нарин нягтаар бэелүүлжэ, гектар бүриһөө дунда зэргээр 100 центнерһээ доошо бэшэ ургаса абахын түлөө звеногойхид тэмсэнэ.

В. ШИРДАРМАЕВ, манай штатнабэшэ корр.

Загарайн районой Эрхирэгэй совхозой Онохойдохи теплична ажахын хүдэлмэрилэгшэд арбан хоердохи табан жэлэй түрүүшын үдэрһөө эдэбхи үүсхэлтэйгоор хүдэлжэ, муу бэшэ үрэ дүнгүүдые туйлана. Үгэрсэ, помидор ургуулагшад А. А. Гаврилова, Н. Г. Бобылева, В. И. Владимирова, А. Н. Федосеева гэгшэд ажалдаа оролдосо хэшээлээрээ шалгарна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: В. Н. Владимирова ажалдаа.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ХОЙНОНЬ ГАРАА

Хяагтын районой «Родина» колхозой тарияашад, механизаторнууд хабарайнгаа тарилгын хүдэлмэринүүдые гол түлэб дүүргээд, мүнөө үедэ сүлөө забдагүй үтэгжүүлгэ оруулжа байнхай.

1500 гектар газарта эршэмтэй технологиин ёһоор шэниисэ таригдаа юм. Тэрэнэй урда тээхэнэ үтэгжүүлгэ оруулагдаһан байна. Дүй дүршэлтэй механизатор А. Г. Тимофеевэй хүтэлбэрилдэг дүрбэдэхи тракторно-тарян ажалай бригадынхид эндэ илангаяа шалгарба. Эндэ механизаторнууд И. Г. Агафонов, В. И. Пашков, В. И. Ткачев, В. К. Андреев шалгараа.

В. ДОРЖИЕВ.

Хүдөө ажахын шэнжэлэл

Үшөөл шангаар хүдэлхэ

Элдин һайхан зунаймнай саг ерээд, адууһа мал хээрын шэмэтэй хүхэ ногоондо атарлан бэлшэжэ ашаг шэмээ дээшэлүүлхэ хаһань оробо. Мүнөө бүхы колхоз, совхозуудай адууһа малай зунай бэлшээридэ гаргагдаад байһан түрүүшын хаһа — июнь һарада республика соо бүхыдөө 5350 тонно мяхан, 2 мянган тонно һүн, 12 миллион үндэгэн гүрэндэ худалдагдаха, тушаагдаха ёһотой. Тиигэжэ шадабал, мал ажалай продуктнуудые гүрэндэ худалдаха түрүүшын хахад жэлэй түсэб дүүргэгдэхэ байна.

Гэхэтэй хамта үбэлжэлгын үедэ, хабартаа үхэр малаа шахан таргалуулжа, шэгнүүр ехэтэй болгожо мяханда тушааха хүдэлмэриие һайнаар эмхидхэжэ шадаагүй дээрэһээ Мухар-Шэбэрэй, Баргажанай, Хурамхаанай, Кабанскын районууд гүрэндэ мяха худалдалгаар ехэхэн үритэй болонхой. Жэшээнь, Мухар-Шэбэрэй районой ажахынууд гүрэндэ мяха худалдаха хахад жэлэйнгээ түсэб оройдоол 47 процентдэ хүргөөд байна. Даабаряа дүүргэхын тула июнь һарада 955 тонно мяха тушааха зэргэтэй. Хэрбээ үнгэрһэн май һарада эндэхи колхоз, совхозуудай 77 тонно мяха бэлэдхэлэй пунктда оруулһаарнь харахада, түсэбөө дүүргэхэнь тон шахардуу болоод байна. Тэрэ мүртөө олохон ажахынуудынь хонид, гахайнуудайнгаа тоо толгойе хороожорхёо, үхэрнүүд болон гахайнуудые шахан таргалуулха хүдэлмэри муугаар эмхидхэгдэнэ. Тэрээнһээ боложо, жэжэ, туранхай мал тушаагдана.

Гүрэндэ мяха худалдалгаар иимэ бэрхэшээлэй тохёолдоһые хараада абажа, энээниие саашадаа усадхахын тула зунай хүхэ ногоондо үхэрнүүдые үдэр һүнигүй адуулжа, аргатайл һаань холимол тэжээл эдюулжэ, саг соонь уһалжа түргэнөөр таргалуулха, шэгнүүрыень ехээр нэмээхэ хэрэгтэй. Захааминай районой малшадай жэшээгээр зунай бэлшээриин хаһада үхэр бүхэнэй шэгнүүрые сүүдхэдэ 1000 граммһаа бага бэшээр нэмээхын түлөө мүрысөө дэлгэрүүлхэ шухала.

Үнгэрһэн май һарада олонхи ажахынууд үнеэдэйнгээ һү шэмые дээшэлүүлжэ колхоз, совхозууд энэ үе соо нёдондонойхитой сасуулбал, 8 мянган тонноор ехэ һү гүрэндэ худалдаа. Тэрэнэйнь ашаар һүнэй промышленностиин предприятинууд сагаан эдеэнэй продуктнуудые буйлуулан гаргаха, тэрээгээр хүн зониие хангалгые һайжаруулаа.

Илангаяа Хяагтын, Бэшүүрэй, Ивалгын, Загарайн болон бусад зарим районууд һү үйлэдбэрилгые эрид дээшэлүүлжэ шадаа. Олохон фермэнүүд һаалиингаа малые зунайнь бэлшээридэ эмхитэйгээр гаргажа, үдэр һүнигүй бэлшээхэһээ гадна, зуһалангууд дээрэ нэмэлтэ тэжээл буйлуулан эдюулжэ шадаһанай ашаар һү ехээр һаана.

Тиигэбэшье Захааминай, Тарбагатайн, Прибайкалиин, Хойто-Байгалай районуудай ажахынуудта малайнь зунай бэлшээридэ гаргагдаһанһаа хойшошье һү һаалинь еөдтэй нэмэнэгүй. Тусхайлбал, Захааминай районой Дүтэлүүрэй совхозой фермэнүүд үнеэдээ зунай бэлшээридэ гаргахаһаа урда сүүдхэдэ 2668 килограмм һү һаажа байгаа һаа, майн 18-һаа хойшо фермэнүүдэй зуһаланда нүүлгэһэнһээ хойшо һү һаалинь 2090 килограмм хүрэтэрөө доошоо ороо. Тэжээлэй ёһоор буйлуулагдажа малда эдюулэгдэхээ болиһонһоо хойшол иимэ байдал тохёолдобо.

Түрүү фермэнүүдэй дүй дүршэл дээрэһээ харахада зунай сагта, илангаяа бэлшээриин хаһын эхилһэн түрүүшын үдэрнүүдтэ үнеэд һайн эдеэтэй ногоотой газарта адуулагдахаһаа гадна, шанаржуулагдаһан тэжээл эдижэ байхадаа һү шэмэ ехээр үгэдэг бшуу. Фермэнүүдтэ талха тарянай зүйлөөр бурдууг буйлуулжа үгэхэ шухала.

Иигээд лэ июнь һарада эд хэрэглэгшэдэй хамжаанай хүдэлмэрилэгшэд хүн зоной хубиин ажахынуудһаа 310 тонноһоо бага бэшэ нооһо худалдажа абаха ёһотой. Тэрэнэйнгээ урда тээ нооһо тушаажа абаха тухай дуулгажа, хаа хаанагүй ябажа, нооһо зонһоо суглуулан абаха болоно.

Мал ажалай продуктнуудые гүрэндэ худалдаха хахад жэлэй түсэбые амжалтатайгаар дүүргэхын түлөө колхоз, совхоз, предприяти, организацинууд бүхы шухала хэмжээ абаха ёһотой.

РЕСПУБЛИКЫН БҮХЫ АЖАХЫНУУДАЙ МАЛ АЖАЛАЙ ПРОДУКТНУУДЫЕ ГҮРЭНДЭ ХУДАЛДАХА ХАХАД ЖЭЛЭЙ ТҮСЭБЫЕ ХЭР ДҮҮРГЭЖЭ БАЙҺАН ТУХАЙНЬ

1986 ОНОЙ ИЮНИИН 1-нэй МЭДЭЭН

(түсэбэй дүүргэлтэ процентээр)

районууд	Мяхан	һүн	Үндэгэн
Хойто-Байгалай	182	106	
Баунтын	133	86	
Ивалгын	105	92	82
Түнхэнэй	101	88	
Хэжэнгын	99	78	
Тарбагатайн	99	78	
Захааминай	93	79	
Ахын	92	66	
Сэлэнгын	89	79	
Зэдын	82	80	121
Прибайкалиин	82	78	
Загарайн	78	89	115
Хориин	77	81	150
Хяагтын	74	88	
Бэшүүрэй	72	88	
Яруунын	71	77	
Кабанскын	62	75	84
Хурамхаанай	57	80	
Баргажанай	55	93	
Мухар-Шэбэрэй	47	86	
Республика бүхыдөө	77	83	85

БАМ-һаа мэдээсэл

— Манай поездын коллектив хурдадхалгын энэ табан жэлэй даабариие болзорһоонь урид дүүргэхээр зоригжонхой. Уоян станциин барилгые түгэсхэжэ, саг үргэлжын ашаглалгада тушаахын тула социалис мүрысөө дэлгэрүүлнэбди. Үдэр, недели, һара бүриин даабари үлүүлэн дүүргэхые яһалал оролдонобди. Байгша оной түрүүшын кварталай даабари 108,6 процент дүүргээ һэмди. КПСС-эй Северобайкальскын горком энэ туйлалтануудыемнай үндэроор сэгнэжэ, Хүндэлэлэй грамотаар шагнаа. Коллективнай апрель һарын даабариһаа гадуур 50 мянган түхэригэй барилга хэжэ, амжалтаяа улам арьбадхаа,— гэжэ барилга-хабсаралгын «ЛитваБАМстрой» поездын начальник С. И. Бильзюкявичюс хэлэнэ.

ҮНЭТЭ ҮҮСХЭЛ

Үйлэдбэриин ашаг үрые, барилгын шанарые эрид һайжаруулха хэрэгтэ поездын хүдэлмэришэд булта хаба шадалаа сүм зорюулна. Жэшээлхэдэ, залуу барилгашан С. А. Каспутисай хүтэлбэрилдэг бригадын коллектив ажахын тоосооной гуримаар табадахи жэлээ барилга хэнэ. Үдэр бүриингөө даабари 15—20 процентээр үлүүлэн дүүргэдэг заншалтай. Шэнэ онол арга амжалтатайгаар хэрэглэһэнэй ашаар даабаряа үлүүлэн дүүргэнэ, барилгын үнэтэй сэнтэй материал арьбална, ажалай бүтээсые дээшэлүүлнэ. Энэ жэлэй эхинһээ 4 тонно цемент, 12 кубометр хюрөөдэмэл хэрэгсэл арьбалаа, ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ даабаряа 134 процент дүүргэ. С. А. Каспутисай бригадын коллектив Буряадай участогай эрхимэй эрхим бригадануудай зэргэдэ жагсаһаар үнинэй. Байгша оной нэгэдэхи кварталай даабари болзорһоонь урид дүүргэһэнэйнгээ түлөө КПСС-эй Северобайкальскын горкомой, горгүйсэдкомой дамжуулгын Улаан вымпелээр шагнагдаа һэн.

— Бидэ арга боломжонуудаа һайса хаража үзөөд, арбан хоёрдохи табан жэлэй даабариие дүрбэн жэлэй туршада дүүргэхээр уялга абаа һэмди. Поездымнай захиргаан, партийна, профсоюзай организацинууд бидэниие дэмжэжэ, али болохо туһаламжа хүргэнэ. Урдаа табиһан хүнгэн бэшэ зорилгоёо бэелүүлхын тула оролдожол байнабди,— гэжэ С. А. Каспутис мэдүүлнэ.

И. Г. Витрускас, В. Е. Малиновский гэгшэдэй хүтэлбэрилдэг бригадануудай коллективууд Шэнэ Уоян станциин барилгада тон эдэбхитэйгээр хабаадалсажа, даабарияа хододоо 110—115 процент дүүргэжэ, бэшэнэй дундаһаа шалгарна. «ЛитваБАМстрой» поездын хүдэлмэришэд байрын гэрнүүдые, түмэр замай станциин корпусуудые һайн шанартайгаар, түргэнөөр барижа, хараалагдаһан болзортонь ашаглалгада тушааха хэрэгтэ бүхы хүсэ шадалаа элсүүлнэ.

— Поездымнай коллектив КПСС-эй XXVII съездын хараалһан зорилгонуудые бодото дээрэнь бэелүүлхэ гэжэ үнэн зүрхэнһөө оролдожо байнхай. Республикымнай промышленна предприятинууд ехэ туһаламжа хүргэнэ. Бидэ шэнэ Уоян станциин барилга болзорһоонь урид дүүргэхэ байхабди,— гэжэ поездын начальник С. И. Бильзюкявичюс хэлээ.

К. ЖАМЬЯНОВ.

...НСЫН ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭДЭЙ ЗҮБЛӨӨН

[illegible]

...шын орлогшо В. В. Браставицкий, РСФСР-эй финансын министрэй орлогшо И. П. Молчанов гэгшэд хабаадаба. КПСС-эй обкомой секретарь Л. В. Потапов зүблөөндэ хабаадаа.

1986 оной нэгэдэхи кварталай хүдэлмэриин дүнгүүдээр СССР-эй Финансын министерствын болон гүрэнэй эмхи зургаануудай хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай ЦК-гай дамжуулгын Улаан туг Буряадай АССР-эй Финансын министерствэдэ зүблөөн дээрэ барюулагдаба.

Дж. Пуччиниин «Чио-Чио-Сан» гэжэ оперын гол героиня Чио-Чио-Санай партиие эрхимээр гүйсэдхэхын түлөө уласхоорондын мүрысөөн Японой боложо дүүрэе. Уласхоорондын конкурснуудай лауреат, Буряадай АССР-эй арадай артистка **Галина Шойдагбаева** тэрэ мүрысөөндэ хабаадаад, гурбадахи шанда хүртэжэ бусаа.

Манай газетын зүгһөө Ц. Дондогой дуушанда хандажа, хэдэн асуудал табиһан байна.

Уласхоорондын гурбадахи конкурсдо илаба

— Уласхоорондын энэ конкурсдо ямар оронуудһаа хэр олон хүн хабаадаа гээшэб!

— Америкын, Японой, Канадын, Турциин, Болгариин, Монголой, Румыниин, Филиппинын, Корейн — хамта 36 дуушад хабаадаабди. Манай Улаан-Үдэдэ гастрольдо ерэжэ дуулаһан монгол бэрхэ дуушан Найдалмаа энэ конкурсдо хабаадалсаа.

— Хэды хүн лауреат болобоб!

— Зургаан лауреат, хоёр дипломант тодоржо гараа. Советскэ Союзһаа ошоһон дуушад барандаа лауреадууд болообди.

— Тэдэниие нэрлэжэ болохо гү!

— Болохо даа. Румыниин эхэнэр дуушан Ева Барайну нэгэдэхи, манай Литвагай ССР-эй дуушан Ирена Милкивичуте хоёрдохи һуури эзэлээ. Би гурбадахи һуурида гарааб. Тиихэдэ Мексикын дуушан Мария-Луиза Гонсалес-Гамес гэгшэ дипломант болоо. Эрэшүүл сооһоо румын Дороску Тома хоёрдохи, намтай дуулаһан Александр Разуменко гурбадахи һууринуудые эзэлээ. Япон дуушан Кунинори гэгшэ дипломант болоһон байна.

— Лауреадуудай диплом медальтайгаар барюулагдадаг юм гү!

— Һонин гэхэдэ, нэгэдэхишье, хоёрдохишье, гурбадахишье һуури эзэлһэн дуушадта аб адлиханууд медальнууд барюулагдаа. Тиигээд иероглифуудаар бэшээтэй хабтагар саарһануудые үгэлсөө. Япон үзэгүүдые танихагүй, уншажа шадахагүй һэн хойноо, хэды дэхи һуури эзэлһэн, хэнэй хэн бэ гэжэл хэлэгдээ юм гээбы гэжэ таамаглахаһаа ондоо аргагүй.

— Уласхоорондын энэ конкурс хэды шатаһаа бүридөөб!

— Гурбан шата байгаа. Нэгэдэхи шатадань өөр өөрынгөө хубсаһаар концертдэ дуулаһан шэнгеэр дуулаабди. Хоёрдохи, гурбадахи шатануудта япон кимоно, парик үмдөөд, шэмэглэгдээгүй хооһон сценэ дээрэ зүжэгтэ дуулажа байһандал адляар партияа гүйсэдхөөбди. Юрэдөө, түгэсхэлэй шатада дүрбэн эхэнэр дуушад хүрэжэ ерээлди даа.

— Хэр шанга тэмсэл болоо гээшэб!

— Бү хэлэгты! Хаанашье ябахадаа, урдань эсээгүйгөө тэндэ эсээб даа. Айхабтар шанга, одоо «ши һаа — ши, би һаа — би» гэһэншүү, аргагүй шанга тэмсэл болоо. Юундэб гэхэдэ, урдань үнгэргэгдэһэн конкурсын һүүлээр аяар 10 жэл забһарлал болоһон байна. Тиигээд лэ ана-мана тэмсэлдээн болоо юм ааб даа. Энэ конкурсдо хабаадаад, юушье абангүй, миин лэ үлэшэхөөр байгаа. Яаба-хээбэшье, совет дуунай һургуулиин нэрые бидэ шадалаараа дээрэ үргэжэ гараабди гэхэ байнаб. СССР-эй арадай артистка Мария Лукьяновна Биешу маниие абажа ябаа, — гэжэ Галина Бадмажаповна хөөрөөгөө дүүргээ һэн.

Гурбадахи һуури эзэлжэ, лауреат болоод, дэлхэй дээрэхи эрхим Баттерфляй хатануудай тоодо ороһон, мүнөө уласхоорондын **гурбан конкурсын лауреадай** нэрэ зэргэдэ хүртэһэн дуушан басагаяа үнэн зүрхэнһөө амаршалаад, саашадаа зохёохы ажалай үшөө үндэр амжалтануудые туйлахыень үрөөе!

КПСС-эй XXVII съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө

ХҮТЭЛБЭРИЛГЫЕ УЛАМ hАЙЖАРУУЛХА

Түрэл Коммунис партиингаа XXVII съездын [illegible] промышленна комплексын бүхы хүдэлмэрилэгшэдтэ бии гээшэ. Тэрэнэй хажуугаар мүнөө хүдөөдэ байгуулагдаhан үйлэдбэриин хүсэнүүдэй, эрдэм, техникын түйлалтануудай, түрүү дүй дүршэлнүүдэй онсо hуури эзэлхэ байhаниинь элитэ. Гансал эдэ бүгэдые ударидаха, хүтэлбэрилхэ хүсэн хэрэгтэй болоно. Энэ талаар hүүлэй жэлнүүдтэ байгуулагдаhан районно агропромышленна нэгэдэлнүүд (РАПО) ехэхэн хүдэлмэри ябуулха уялгатай.

Мүнөө бии болгогдоhон агропром урдынхиhаа юугээрээ илгаатайб гэхэдэ, нэн түрүүн хүдөө ажахын үйлэдбэриие бүри эршэмтэйгээр эрхилхэ эрхэ байдал байгуулха, ажахынуудай, агропромышленна комплексын бусад эмхинүүдэй бэеэ даахан байдал улам бэхижүүлхэ, тэдэнэрэй эдэбхи үүсхэл урмашуулха, эсэсэй үрэ дүнгүүдые түйлаха хэрэгтэ тэдэниие зоригжуулха байна. Урдандаа совхозуудые хангадаг тусхай мэргэжэлтэй олохон предприятинүүд нэн түрүүн албан зургаанайнгаа аша туhые хараад лэ хүдэлдэг байhан гээшэ. Жэшээлхэдэ, Госкомсельхозтехникын, «Сельхозхимия» нэгэдэлнүүд, мүн мелиораторнуудай, барилгашадай, бэлэдхэлшэдэй ба түүхэй эд буйлуулагшадай организацинууд ургасын хуби заяан тухай, hү ехээр hааха, малаа hайса таргалуулха тухай бэшэ, харин хайшан гээл hаа, ажахынуудhаа олзо ехээр абахаб гэжэ үсөөн бэшэ ушарта hанаагаа зобогшо бэлэй. Харин мүнөө тиимэ юумэн hалаба гээшэ. Эдэ дутагдалнуудые РАПО усадхаха үүргэтэй болоно бшуу. Мүнөө районой агропромышленна нэгэдэлэй мэдэлдэ 8 совхоз, шубуунай инкубаторна станци, заhабарилгын-техническэ предприяти «Агропромхимия» нэгэдэл, ажахы хоорондын нүүдэл оньhожоруулагдамал колонно (ПМК-335), материально-техническэ хангалгын бааза, «Бурятсельхозмонтажкомплект» нэгэдэлэй оньhожоруулагдамал колонно, ажахы хоорондын барилгын организаци, совхоз хоорондын лесхоз нэгэдэл оронхой. Тэдэнэр бултадаа ажахы талаар бэеэ дааhан байдалтай, юридическэ эрхэтэй, өөрын албан зургаанай мэдэлтэй байhан зандаа. РАПО мүн лэ «Бурводстрой» управлениин систэмын ПМК, райпо, Хоринн, Дээдэ-Тайлсын, Хүрбын оньhожоруулагдамал лесхозууд, РЭС, үрэмдэмэл худагуудые заhабарилха, хангаха СПМК, госпромхоз гэгшэдэй ажал хүдэлмэриие залан хүтэлбэрилхэ уялгатай. Зүгөөр бултанайнь шиидхэхэ зорилго нэгэн — худөө ажахын үйлэдбэриие улам дээшэлүүлхэ, таряалан ба фермэнүүд дээрэ эрхим шанартай продукци абалга болоно.

РАПО-е совет хүтэлбэрилдэг. [illegible]

[illegible] на. Районой худөө ажахы предприяти болон совхозууд гүрэндэ hү худалдаха гурбан hарынгаа даабарие 109 процент, мяха — 119, үндэгэ 183 процент бэелүүлээ. hү hаалгаяа дээшэлүүлжэ, түсэбэй дүүргэлтэдэ хубитаяа оруулhан коллективүүдэй дундаhаа Дээдэ-Тайлсын совхозой Доодо-Голой, Үдын совхозой Баян-Голой, Хүрбын совхозой Могойн hүнэй фермэнүүдые онсолон тэмдэглэхээр. Эдэ коллективүүдэй малшад жэлэй эхинhээ үнеэн бүриhөө дунда зэргээр 563—688 килограмм hү haahaн габьяатай.

Районой hаалишадай дунда дэлгэрhэн социалис мүрысөөндэ энэ жэлэй түрүүшын кварталай туршада үнеэн бүриhөө 912 килограмм hү haahaн Үдын совхозой Баян-Голой фермын hаалишан А. Г. Мухомедзянова түрүүлнэ. Дээдэ-Тайлсын совхозhоо М. И. Гарист баhал түрүүшүүлэй зэргэдэ оролсоно. Үнгэрhэн жэлэй дүнгөөр республикын гурбан мянгатанай клубай гэшүүд Баян-Голой hүнэй фермын малшад Г. Б. Жимбеева, Ю. Ш. Гончикова гэгшэд амжалтатай ажаллажа ябанхай.

Эдэ түйлагдаhан үрэ дүнгүүд малшадай дунда эмхидхэлэй болон ниитэ-политическэ хүдэлмэриие hайнаар ябуулhанай, социалис мүрысөөе үргэнөөр дэлгэрүүлhэнэй ашаар түйлагдаа гэхэ байнаб. Түрүү фермэнүүдэй олонхиень коммунистнууд толгойлдог. Мүрысөөнэй манлайда коммунистнууд ходоо эрхим ажалай жэшээ харуулан ябана. hара бүхэндэ КПСС-эй райкомой үүсхэлээр «Малшадай үдэр» үнгэргэгдэдэг юм. Тэндэ малшадай hарын дүнгүүд согсологдожо, олондо дуулгагдана.

Манда ганса hү hаалиин фермэнүүдэй хүдэлмэрилэгшэд эрхимээр ажалладаг бэшэ, мүн тэдэнэртэй хамта үхэршэд, мал адуулагшад, хонишод, адуушад, шубуушад амжалта түйлалсана. Хүрбын совхозой мал адуулагшад Д. Е. Лундуков, Л. Б. Баторов, Хоринн совхозhоо Д. Б. Аюшеев, М. Н. Табданова, Ц. Д. Балданов болон бусад үбэлэй hарануудта даалгагдаhан гүүртынгээ толгой бүриинь шэгнүүрые сүүдхэдэ 600—700 граммаар нэмээжэ, нэгэшье толгой мал гарза хоролтодо оруулаагүй.

Байгша ондо түл түрэсэ яhала олоор абтаа. Гарза хоролтомнайшье хараа байса доошолонхой. Районой зуутанай зэргэдэ 14 хонишод гараба. Эдэнэрэй дундаhаа Үдын совхозой ахалагша хонишон, КПСС-эй XXVII съездын делегат Г. М. Бимбаев отарынгаа зуун эхэ хонин бүриhөө 110, Хүрбын совхозhоо Ф. М. Загидулина — 107, «Георгиевский» совхозhоо Г. Г. Дондоков 104 хурьга абаад, гарза хоролтогүйгөөр түлжүүлжэ байна. Апрель hара соо гүүнүүднай унагалжа захалаа. Энэ хэрэгые баhал анхаралдаа абанхайбди.

hүүлэй жэлнүүдтэ манай райондо газар таряалан эрхилгэдэ горитой анхарал хандуулагдадаг болонхой. Таряанай газарай хубаарилгые хуу шэнэлhэн байнабди. Сэбэр паар үргэдхэгдөө, тэжээлэй ургамалнууд ехээр таригдадаг болоо. Баян ургаса үгэдэг сортнууд хэрэглэгдэнэ. Эдэ бүгэдын ашаар нёдондо, урзаида жэлэйхидэ орходоо ороо́hо абалгамнай 21,5 мянган тонноор дээшэлүүлэгдээ гэхэ гү, али гектар бүриhөө 11,2 центнер ургаса хураагдаа бэлэй. Хүрбын совхоз үнгэрhэн жэлдэ гектарай 20,2 центнер орооhо ургуулhан байна. Районой олонхи совхозуудта хабарай тарилгын хүдэлмэри таатай болзорто үнгэргэгдэбэ. Байгша оной энэ харюусалгатай хаhада бидэ түгэс бэлэдхэлтэй хүрэжэ ерээбди. Хабарайнгаа тарилгые ажалай 25 үдэрэй туршада дүүргэхэ гэхэ гү, али 22060 гектарта тарилга хэгдэhэн байна. Тэрэнэй 12,9 мянган гектарынь эртын орооhото ургамалнууд эзэлээ юм. Тарилгын нэгэ агрегадта 514 гектар хүртэбэ. Энэ жэлдэ ашаг үрэ ехэтэй технологиин ёhoop 4000 гектарта тарилга хэгдээ.

Газарай хүрьhэндэ наг шэбхэ болон минеральна үтэгжүүлгэ гаргаха хүдэлмэри мүнөө үргэнөөр ябуулагдана.

Эдэ бүгэдын ашаар, мүн манай механизаторнуудай, таряан ажалай бусад хүдэлмэрилэгшэдэй, луговодуудай ехэ оролдолгоор табан жэлэй түрүүшын жэлдэ гектар бүриhөө 13 центнер орооhо таряан, 100 центнер хартаабха, 160 центнер овощ, 12 центнер ногоо ургуулха түсэбөө амжалтатай бэелүүлхэбди.

Мүнөө жэлдэ ниитын адууhа малда хээээ хэзээнэйхиhээ ехэ тэжээл нөөсэлхэ ёhотойбди. Нуга сабшалангаа, таряалангаа hайнаар уhалhанай, үтэгжүүлhэнэй ашаар тэжээл үйлэдбэрилгэеэ улам дээшэлүүлжэ, байгша ондо 32 мянганhаа доошо бэшэ тонно үбhэ, 11 мянган тонно сенаж, 42 мянган тонно силос, 2500 тонно витаминтай ногооной гурил, 3000 тонно корнеплод ургуулжа абаха аргатайбди.

Ингэжэ дутуу дундануудаа усадхан, ажахы эрхилэлгэеэ hайжаруулжа, мүнөө сагай эрилтын ёhoop хүдэлхэ арга ажахы, предприяти. эмхи бүхэндэ бии гээшэ. Манда дары шиидхэгдэхээр болоhон асуудалнууд олон. Нэн түрүүн адууhа малайнгаа ашаг шэмыень дээшэлүүлхэ, тэдэнэйнгээ гарза хоролтыень хороохо, газар таряалангай ургасыень хараа байса ехээр абадаг болохо, ажалдаа түрүү онол арга технологи үргэнөөр хэрэглэхэ, хурдадхалгын замаар урагшаа дабшаха зорилго болоно.

КПСС-эй XXVII съезд дээрэ баталагдан абтаhан ороной Экономическа ба социальна хүгжэлтын гол шэглэлнүүд дотор агропромышленна комплексые саашадань хүгжөөхэ тухай тон шухала асуудал зүбшэн хэлсэгдэбэ, дэлгэрэнгы документ абтаба. Тэрэниие бэелүүлхэ талаар манда хэгдэхэ юумэн угаа ехэ. Тиимэhээ энээниие хүдөөгэй хүн зон hайн ойлгоно. Эхэ оронойнгоо, арад зонойнгоо аша туhада хүсэ шадалаа гамнангүй хүдэлхэ байhанаа бидэ, агропромышленна нэгэдэлэй хүдэлмэрилэгшэд бултанайнгаа зүрhөө батаар найдуулнабди.

А. ШЕВЧЕНКО,
Хоринн районой агропромышленна нэгэдэлэй соведэй түрүүлэгшэ.

КОММУНИСТ ТУХАЙ ХООРООН

АБЬЯАСТА АЖАЛААРНЬ ОМОГОРХОНОБДИ

Сэлэнгын районой заhабарилгын техническэ предприятиин мастерской соо элдэб зүйлэй ехэ, бага станогуудай «шуухиран амилха» абяан дуулдана. Тэдэнэй нэгэн — ялайтар аршагдаhан станогой. хажууда гуншаад наhанай түргэн бушуу хүдэлсэтэй хүн зали забдагүй хүдэлжэ байна. Залуу нүхэрэй бүтээhэн зүйлые харахада, угаа нарин нягтаар хэhэн юумэн байба.

— Манай. эрхим токарь, залуу коммунист Олег Дашижапович Раднаев тухай магтаалай үгэнүүдые хэлэхээр байха даа. Тэрэ агшан зуурынье сагые оньтотой шадамагаар хэрэглэжэ шададаг, бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлдэг бэрхэшүүлэй нэгэн гээшэ, — гэжэ тус предприятиин хүтэлбэрилэгшэ Степан Степанович Лукьянов хөөрэнэ.

Олег Раднаевтай түрүүшынхиео уулзаhан ушарни hанаандамни ороодхибо. Тэрэнэй намтар, ажабайдал тухайнь бодолготото болобоб. Наhаараа хэды залуушье hаа, өөрынгөө даажа абаhан хэрэгые, мэргэжэлые абьяастай бэрхээр шудалhан, эрдэм мэдэсэ hайнтай хүдэлмэришэн юм. Энэ коммунист тухай суг ажалладаг нүхэдынь hайн hайхан үгэнүүдые ходо хэлэдэг байhаниинь дэмы бэшэ.

Энэ коммунист тухай тобшохоноор хэлэлтэй. Заhабарилгын техническэ предприятида тэрэнэй хүдэлмэрилжэ эхилhээр арбан долоон жэл болобо. Загастайн дунда hургуулиин наймадахи классые дүүргэhээр лэ ажалайнгаа намтарые эхилhэн хүн юм. Тиихэдэ оройдоол арбан зургаатай болоhон гүлмэр наhандаа ябаа. Аза талаангынь боложо, Андрей Иванович Трунев гэжэ угаа налгы hайн зантай, урданай хүдэлмэришэнэй hургаал доро станок-1а-62 гээшые оройдоол гурбахан hара соо шудалжа, токариин мэргэжэл олоhон байна. Өөрынгөө түрүүшын hурган-хүмүүжүүлэгшые Олег хүндэлдэг, hайн hайхан үгэнүүдээр дурдан hанажа ябадаг.

— Үнгэрhэн олон жэлнүүдэй туршада имагтал тэрэл мэргэжэлээрээ ажаллаhаар байжа. предприятиин эрхим токарьнуудай нэгэн болонхой, — гэжэ Степан Степанович хөөрэнэ. — Даалгагдаhан хэрэгтээ бодомжотой зохидоор, үнэн сэдьхэлhээ хандадаг хадаал бэшэ нүхэдhөө үлүү оньшотойгоор ажалладаг, үндэр бүтээсэ түйладаг ха юм даа. hүбэлгэн бэрхэ, ухаамгай хүн hэн тула тэрэ заатагүй ямар нэгэн шэнэ янзын уралан наарижуулгын хэрэгтэ ухаан бодолоо хандуулhан лэ байдаг. Арбан долоон жэлэй туршада Олег Раднаевай урлаhан арбаад дураhалнууд үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдэжэ, олон мянган түхэригэй элдэб материал арьбалха арга олдобо бшуу.

— Эхэ ороной экономическа болон социальна хүгжэлтые хурдадхаха, эрдэм ухаанай үндэhөөр арадай ажахын hалбари бүхэниие шэнэдхэн хубилгаха, хүн зоной hуудал байдалые эрид шууд hайжаруулха асари ехэ зорилго КПСС-эй XXVII съезд табяад байна. Тэрэниие бэелүүлхэ бодото зам, онол арга тодо hонороор заагданхай. Партиин съездын шиидхэбэринүүдые бодотоор бэелүүлгэ хадаа совет хүн бүхэнэй, коммунист бүхэнэй ямараар ажаллаhанhаа сэхэ дулдыдаха байна, — гэжэ Олег Дашижапович хөөрэнэ.

1979 ондо Олег Раднаевые КПСС-эй гэшүүндэ кандидадаар абаха тухай асуудал шиидхэhэн суглаан дээрэ үгэ хэлэхэдээ, тэрэ үедэ парторганизациин секретарь байhан Юрий Митрофанович Бальхаев нүхэр Раднаев тухай иигэжэ тэмдэглэhэн гэхэ:

— Бидэнэр булта Олег Дашижаповичай ямар бэрхээр ажалладаг байhые хаража омогорходогбди. Энэ нүхэрнай эрхим токарь, ниитын хүдэлмэри гэхэдэ гэдэргээ харахагүй, урагшаа hанаатай комсомол хүбүүн. Олег Раднаевай түлөө би үнэн зүрхэнhөө дуугаа үгэхэ байнаб, — гэхэдэнь суглаанда hууhан коммунистнууд нэгэн дуугаар тэрэ дурадхалыень дэмжээ hэн.

Партиин гэшүүндэ абтаhанhаа хойшо Олег дааhан ажалдаа амжалта түйлахаhаа гадна ниитын хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг болоо. Ханын газетын редколлегиин гэшүүн, номо годлёор харбалгын районой чемпион болоhон, республикын мүрысөөнүүдтэ Сэлэнгын спортсменүүдэй нэрэ хүндые нэгэтэ бэшэ хамгаалалсаhан намтартай. Тэрэ Сэлэнгын районно партийна XXXIV конференциин делегадаар hунгагдаhан, «1978 оной социалис мүрысөөндэ илагша» гэhэн тэмдэгээр, КПСС-эй обкомой ба Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнагдаhан юм. 1980 ондо Олег Дашижаповичта Ажалай Алдар Солын III шатын орден барюулагдаа hэн.

Мүнөө коммунист Раднаев тэрэл хэбээрээ урматай hайнаар, эмхидхэл түгэсөөр, эдэбхитэйгээр хүдэлнэ, сугтаа хүдэлдэг нүхэдтөө ялас гэмэ ажалай жэшээ харуулна. Тэрэнэй арбан нэгэдэхи табан жэлэй даабарие уридшалан [illegible] гээд, 1986 оной июль [illegible] түсэбэй тооcоогоор [illegible] байhыень мэдэхэдэ угаа лаамаар байба даа. Съезд[illegible] талан абаhан шиидхэб[illegible] дые амжалтатайгаар [illegible] хэ хэрэгтэ коммунистн[illegible] харюусалгатай бшуу. [illegible] лаар хараад үзэхэдэ, О[illegible] шижапович предпри[illegible] хүдэлмэришэдэй дунд[illegible] дэлhэн үнэтэ үүсхэлн[illegible] жэжэ, дэлгэрүүлхэ [illegible] оролдодог гээшэ. Сэб[illegible] абари зантай, бэеэ н[illegible] абажа ябадаг, шанга[illegible] тай, архиншадтай эбс[illegible] гөөр тэмсэдэг, — иимэл [illegible] шанартай коммунист [illegible] Тиимэл хадань тэрэни[illegible] тийна эхин организаци[illegible] рогой гэшүүнээр, С[illegible] районно Соведэй депу[illegible] райгүйсэдкомой гэшүүн[illegible] гаhан байгаа ёhотой. [illegible] hээ гадна Олег Даши[illegible] агитаторай уялгые жэн[illegible] гөөр дүүргэдэг. Хүдэлм[illegible] дэй дунда хөөрэлдөө[illegible] партиин XXVII съездэй [illegible] риалнуудые тайлбарила[illegible] гуулхые оролдодог, [illegible] эдэбхи эрмэлзэлые, [illegible] бэлигые бадаргахые [illegible] дэг байhаниинь угаа [illegible] тай байдаг даа.

Р. БАЛД[illegible],
худөө б[illegible]
Сэлэнгын район.

Совет орон дотор

ТҮРҮҮ ДҮЙ ДҮРШЭЛЭЙ hУРГУУЛИ

КРАСНОСЛОБОДСК (Мордвагай АССР). Краснослободско районой Калининай нэрэмжэтэ колхозой hү hаалиин фермэнүүд Мордвагай малшадта түрүү дүй дүршэлэй hургуули болонхой. Эндэ мүнөө үедэ үнеэн бүриhөө сүүдхэдэ дунда зэргээр нэгэ пүүд hү hаана. Энэнь нёдондо жэлэй хабарайхиhаа 3 килограммаар ехэ.

Тэжээлэй цехэй таhалгаряагүй хүдэлдэг байhанай ашаар hаалишад зунай дунда hараhуудта түйладаг байhан үрэ дүнгүүдтээ хүрэжэ шадаа. Үбэлжөөнhөө зуhаланда гаргаха үедэшье үнеэдэй hү hаали доошолоогүй.

— Мүнөө жэлдэ манай коллектив үнеэн бүриhөө 3400 килограммhаа бага бэшэ hү hааха хараалаанхай. Энэнь нёдондо жэлэйхиhээ 200 килограммаар ехэ, — гэжэ фермые даагша, Социалис Ажалай Геройн М. Сивцова хэлэнэ. — Иланаяа зунай hарануудта ехэ hү hаахые шиидхэнхэйбди. Эндэ түрүү технологи болон ажал эмхидхэлгын түрүү онол арганууд хэрэглэгдэнэ.

Гүрэндэ hү худалдаха талаар даабаринуудые болзорhоонь урид дүүргэхын түлөө мүрысөөнэй үүсхэл гаргаhан Калининай нэрэмжэтэ колхозой фермын хүдэлмэрилэгшэдэй дүй дүршэл эндэхи бусадшье ажахынуудта эдэбхитэйгээр нэбтэрүүлэгдэнэ.

ЯАРАЛТАЙ ЗАХИЛ

ЛЕНИНГРАД. Октябрьска түмэр замай хүдэлмэрилэгшэдэй бүридхэhэн состав яаралтайгаар Чернобыльскын АЭС эльгээгдээ. «Ленстройробот» нэгэдэлдэ үйлэдбэрилэгдэhэн бэрилгын хэрэгэл түхеэрэлгэнүүдые тэрэ абаашаа.

Тон богони болзорто экскаваторнуудые хабсарган сугулуулхын тула машина бүтээгшэд гурбан халаанда хүдэлhэн байна. Тингэжэ тус нэгэдэлэй тамгатай экскаваторнууд болон бусад агрегадууд Чернобыль эльгээгдээ. Дистанционно хүтэлбэритэй ашаа зөөлгын техникэ хурдан түргэнөөр бүтээгдэнэ.

Яаралтай захилнуудые бэелүүлгэдэ Ленинградай олохон ажалша коллективүүд эдэбхитэйгээр хабаадалсана. «Электросила» нэгэдэлэй, хотын медицинскэ болон бусад предприятинүүдэй хүдэлмэрилэгшэд хэрэгтэй зүйлнүүдые яаралтай түргэнөөр бүтээжэ, Украина баhал эльгээгээ юм.

[ТАСС].

БЕЛОРУССИИН ССР. [illegible] дильнигүүдые бүтээн [illegible] Минскын заводой [illegible] эрхим hайн шанараар [illegible] доторооошье, хилын [illegible] мэдээжэ болоhоор [illegible] Предприятиин инжене[illegible] мэргэжэлтэд научно-тех[illegible] дэбжэлтын түйлалтану[illegible] гэнөөр хэрэглэдэг, [illegible] хөөрэлгэнүүдые жэл бүр[illegible] хожо байдаг, ажалай [illegible] дээшэлүүлхын түлөө [illegible] тэмсэл эмхидхэдэг [illegible]

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: «М[illegible] гэжэ шэнэ түхэлэй холо[illegible] заводой гол конвейер[illegible] ража байна.

ТАСС-ай фотохро[illegible]

Эдеэ хоолой программа — бүгэдэ арадай хэрэг

АЛДАГДАhАН АРГА БОЛОМЖ

Ороной эдеэ хоолой программые бэелүүлхэ хэрэгтэ энэ hалбариин хубитые ехэ болгохын тула гахайнуудые зүбөөр үсхэбэрилжэ, тэдэниие hайнаар шахажа шадабал, богони болзорто ехэ мяха абаха, гүрэндэ худалдаха арга бии.

Манай республикада Тарбагатайн район гахайнуудые олоор үсхэбэрилдэг районуудай нэгэн болоно. Эндэ гүрэндэ бүхыдоо худалдагдадаг мяханай 55 процентнь ажахынуудай гахайн фермэнүүдhээ, мүн гахайн шахан таргалуулдаг «Южный» комплексhоо оруулагдана.

Энэ hалбариие хүгжөөхэ талаар район дотор түйлагдаhан зарим тэды үрэ дүнгүүд, мүн шиидхэгдээгүй асуудалнууд, дутуу дундануд тухай тус статья соо хэлэгдэнэ.

Анха түрүүн эндэмнай ехэ байранууд баригдажа, промышленна аргаар гахайнуудые шахан таргалуулха ажахынууд хоорондын томо комплексын эмхидхэгдэhээр 9 жэл үнгэрбэ.

Хэнэйшье мэдэhээр урдынхидал адли ажахынуудай жэжэхэн фермэнүүдтэ гахайнуудые байлгажа шахаhанда орходоо досоогоо бүхы хэрэгтэй түхеэрэлгэнүүдтэй hайн байранууд соо нэгэ доро арбаад мянган гахай шахаха гээшэмнай алишье талаараа ашагтай ааб даа, Манай комплекс проектынгээ ёhoop жэлдээ 24 мянган гахай шахаха аргатай юм.

Комплексын ашаглагдажа, дүүрэн хүсэндэ оруулагдаад байhан түрүүшын жэлнүүдтэ район соо гахайн мяха үйлэдбэрилгэ хоёр дахин шахуу дээшэлүүлэгдэжэ, нэгэдэлнай жэлдээ 1 миллион үлүүтэй түхэригэй сэбэр олзо абадаг болоhон байгаа. Юуб гэхэдэ, урдань эндэхи ажахынуудта поршоонхонуудай, шахамал гахайнуудайшье тус бүриин шэгнүүрэй сүүдхэдэ оройдоол 300—350 граммаар нэмээгдэдэг байhан hаань, харин комплексдо тэрэнь 450—500 хүрэтэр граммаар нэмээгдэдэг болоо бшуу. Мүн гахайшадай ажалай бүтээсэ 1,5—2 дахин дээшэлжэ, продукциин өөрынь үнэ сэн нилээд хямдараа юм.

Гэбэшье hүүлэй жэлнүүдтэ район дотор, тэрэ тоодо манай комплексдо гахайн мяха үйлэдбэрилгын, гүрэндэ худалдалгын хэмжээн өөдэтэй дээшэлнэгүй. Зарим жэлдэ тэрэмнай бүришье доошоо ороно.

Энээнэй шалтагааниинь олон. Нэн түрүүн нэгэдэлэй хамжаанда ородог ажахынууд манда түргэн түлжүүлэгдэхэ, шахагдаха поршоонхонуудые асархатаяа хамта, тэдэнэйнгээ эдихэ тэжээлые баhал үгэлсэхэ ёhотой юм. Үнэндөө, элдэб шалтагаан урдаа бариад ажахынууд комплексдо талха таряа, хартаабха, корнеплод-гэхэ мэтэ тэжээл багаар үгэнэ. Жэшээлхэдэ, нёдондо Тарбагатайн районой колхоз, совхозуудhаа оройдоол 2400 тонно таряа, 300 тонно хартаабха манда асарагдаа юм. Харин комплексдо байhан поршоонхонуудые түргэнөөр түлжүүлхэ, гахайнуудые hайнаар шахахын тула жэлдээ 9 мянган тонно тэжээл хэрэгтэй. Тиимэhээ гүрэн өөрынгөө нөөсэhөө горитой таряа талханай зүйлые манда таhалжа үгэхэ баатай болоно.

Тоэд ажахынуудай хамжаанай предприятиие гүрэн тэжээлээр ходо хангажа байха hэн гээд найдажа hууха гээшэ яашье болохогүй.

Манай комплексдо өөhэдын мэдэлэй газар тон бага. Оройдоол 208 гектар. Нёдондо бидэ өөhэдынгөө таряалангай ургаcahaa 108 тонно витаминтай ногооной гурил бэлэдхээ hэмди.

Хоёрдохи «хүндүүлхэй» асуудал гэхэдэ, манай харьяата ажахынуудай комплексые поршоонхонуудаар хүсэд хангадаггүй дээрэhээнь үйлэдбэриин байранууд гүйсэд ашаглагданагүй. Бүхы арбан байрымнай хоёрынь ходо хооhон байдаг. Хэрбээ нёдондо колхоз, совхозуудай манда поршоонхо хүсэд хүрэхөөр үгэhэн байгаа hаань, 24 мянган гаран гахай шахажа, 19—20 мянган центнер гахайн мяха гүрэндэ тушааха hэмди. Үнэндөө, үнгэрhэн жэлдэ 20,4 мянган гахай тэжээжэ, 15,7 мянган центнер мяха тушаагаабди.

Хоёр байрын хооhон байhан дээрэhээ 3 мянган центнер мяхан дутуу абтажа, аяар 170 шахуу мянган түхэригэй олзо абтаагүй. Юуб гэхэдэ, досоогоо бүхы хэрэгтэй оньhон түхеэрэлгэтэй, промышленна түхэлтэй байрые хооhон байлгаха гээшэмнай иимэ ехэ гаргашатай, гарзатай болоно бшуу.

Хэды иимэ бэрхэтэй байдалай тохёолдоошье hаань, «Южный» комплексын олонхи гахайшад-операторнууд бии байhан арга боломжонуудаа зүбөөр элсүүлэн хэрэглэжэ, оролдосотойгоор хүдэлөөд, муу бэшэ үрэ дүнгүүдые түйлана.

Гахайшадаймнай 3 звено зургаан байра соо хамтадань 9 мянган гахай харууhална, звено бүхэндэ 5 хүн хүдэлнэ. Үнгэрhэн жэлдэ, мүн байгша оной эхинhээ хойшо нэгэдэхи звено (даагшань В. Е. Ефремова) нёдондо гахайнуудайнгаа шэгнүүрые бүхыдэнь 3300 центнерээр нэмээжэ,. шахамал гахай бүхэниие 100 килограммhаа дээшэ шэгнүүртэйгээр тушаагаа hэн. Ондоогоор хэлэбэл, тус звено гахай бүхэнэй шэгнүүрые сүүдхэдэ 500 граммаар нэмээхэ даабаряа 515—520 граммда хүргөө. Энэнь звеногой дүршэлтэй бэрхэ хүдэлмэрилэгшэд П. П. Балдунникова, Г. М. Савинов болон бусадай оролдосото ажалай ашa үрэ болоно. Эдэнэртэй мүрысэн ажалладаг хоёрдохи звеногой (даагшань Т. А. Васильева) гахайшад-операторнууд О. И. Николаева, А. П. Разуваева, Н. М. Мельчукова гэгшэд баhал hайн үрэ дүнгүүдые түйлана.

Бидэ ажахынуудhаа гурба hаратай болоhон, тус тустаа 20 килограммhаа доошо бэшэ шэгнүүртэй поршоонхонуудые абаха ёhотой зомди. Тэдэниие түрүүшын нэгэ hара соо карантинда байлгажа, элдэб үбшэнhөө hэргылхэ тарилга хэдэг, hайн тэжээлдэ байлгажа тордодогбди. Карантинай цехтэ (звеное даагша К. Б. Савинова) яhала оролдосотой бэрхэ гахайшад хүдэлдэг. Гэбэшье тэдэнэй ажалай үрэ дүнгүүд ажахынуудhаа ямар шэгнүүртэй, хэр hайн поршоонхонуудай асарагдаhанhаа дулдыдадаг гээшэ. Олонхи колхоз, совхозуудhаа жэжэ, тус тустаа 17—18 килограмм шэгнүүртэй поршоонхонуудай асарагдадаг дээрэhээнь энэ цехэйхид hанаhанда хүрэмэ үрэ дүн түйланагүй. Поршоонхонуудые карантинда hара соо байлгахын орондо 40—45 хоногто барижа, hайнаар тэжээхэ, тордохо баатай болоно.

Бүхы хүдэлмэриинь оньhожоруулагдаhан томо комплексдо гахайнуудые тэжээхэ, шахаха гээшэмнай энэ hалбариие зүбөөр эрхилхэ, үйлэдбэриинь ашаг үрые дээшэлүүлхэ, продукци ехээр, гаргаша багатайгаар абаха арга замуудай нэгэн бшуу. Энээниие манай комплексын үрэ дүнгүүд яhала элитээр гэршэлнэ. Тэжээлээр ходо дутaлдажа, поршоонхонуудаар хүсэд хангагдаагүй байбашье, нёдондо, мүн байгша оной I кварталда гахайнуудай шэгнүүрые нэмээхэ, гүрэндэ мяха худалдаха түсэбнай баhал үлүүлэн дүүргэгдээ. Жэлэй эхинhээ хойшо манайда гахайн мяханай центнер бүхэнэй өөрынь сэн (гол гаргашынгаа талаар) түсэбэй ёhoop 154 түхэригтэ байха hаа, тэрэмнай 116,3 түхэригтэ болоо. Тэрэшэлэн гахайнуудай шэгнүүрые 1 центнерээр нэмээлгэдэ түсэбэй ёhoop 5,5 центнер тэжээл гаргашалха hаа, тэрэниие 5 центнерhээ дээшэ гарганагүйбди. Манайда гахайн мяханай центнер бүхэниинь 183 түхэригөөр гүрэндэ худалдагдана. Тиигэжэ нёдондо комплекс 150 үлүүтэй мянган түхэригэй сэбэр олзо оруулаа юм.

Энээнhээ hураггүй ехэ сэбэр олзо оруулха, бүри ехэшье, мяха гүрэндэ худалдаха арга боломжо бии байгаа гэжэ үшөө дахин дабтажа хэлэхээр.

Гэхэтэй хамта, Тарбагатайн райондо, тэрэ тоодо гахайнуудые шахалгын манай комплексдо мяха үйлэдбэрилгэ, худалдалгые эрид дээшэлүүлхэ, Эдеэ хоолой программые бэелүүлгэдэ ехэ хубита оруулха үшөө ямар арга боломжо би[illegible] шэб гэhэн асуудал гар[illegible]

Нэн түрүүн ажахынууд[illegible] тэлбэрилэгшэд, мэргэ[illegible] энээн тушаа hанал бо[illegible] энэ хэрэгтэ хандасаяа[illegible] хубилгаха ёhотой гэжэ [illegible] хаар. Районой олохон [illegible] нууд гахай үсхэбэрилгы[illegible] бэшэ, харин ямар нэгэ [illegible] hабариин hалбари шэнгэ[illegible] лодог болонхой. Эгээл [illegible] hээ эндэхи колхоз, совхо[illegible] та поршоонхо жэлhээ [illegible] улам үсөөн абтадаг. [illegible] байна. Томо ехэ гахайн [illegible] жэлдээ хоёр түрүүлжэ [illegible] бүриhөөнь адагынь 12—14 [illegible] шоонхо абахын орондо, «[illegible]ба», «Восход», «Аван[illegible]» колхозууд, Ербановай н[illegible] жэтэ совхоз-техникум [illegible] эхэ гахай бүхэнhөө ж[illegible] миил 6—8 поршоонхо [illegible] жүүлнэ. Нёдондо районо [illegible] 450 томо эхэ гахай hуба[illegible] лагдажа, энээнhээ улам[illegible] эгээл доогуур абахада, 7[illegible] ган поршоонхо дутуу [illegible] бшуу. Тэрэнэй хажуугаар [illegible] рууhа, тэжээлэй муугаар [illegible] хидхэгдэhэнhээ жэл бү[illegible] поршоонхо олоор гар[illegible] лагдана, ямаршье шалт[illegible] гүйгөөр эхэ гахайнууд [illegible] рүүлэгдэнэ.

Ажахынуудта эхэ гахай[illegible] дые түрүүлдэг байрану[illegible] муу бэшэ. Тэзд зоотехни[illegible] хүдэлмэриин хангалтагү[illegible] табигдаhан, эхэ гахайну[illegible] харууhанай хангалтагүй[illegible] соогоо зүбөөр үрэжүүлэ[illegible] дэггүй дээрэhээнь түхэ[illegible] жэл соо поршоонхонууд [illegible] жэгдэ абтанагүй, гахайну[illegible] байлгажа түрүүлхэ таhалга[illegible] дүүрэнээр хэрэглэгдэнэгү[illegible]

Эгээл эдэ бүгэдэhөө улам[illegible] лан, үнгэрhэн табан [illegible] районой ажахынууд манда [illegible] мянган поршоонхо дутуу [illegible] Мүн энэ hалбариин хангал[illegible] гүй муугаар эрхилэгдэhэн[illegible] рэhээ ажахынуудта аба[illegible] гахайн мяханай өөрынь [illegible] сэн хэтэрхы ехэ болоно. [illegible] дондо «Дружба» колхозда [illegible] рэнэйнь центнер бүх[illegible] өөрынь үнэ сэн аяар 691 [illegible] хэригтэ болоо hэн.

Энэ hалбариие зүбөөр [illegible] хилжэ шадабал, муу бэшэ [illegible] дүн түйлаха арга бии [illegible] «Советская Россия» колхо[illegible] дүй дүршэл гэршэлнэ. [illegible] ажахы гахайнгаа фермые [illegible] тын подрядта оруулжа, ба[illegible] нуудаа hайнаар хэрэглэдэ[illegible] ложо шадаа. Эхэ гахайнууда[illegible] поршоонхошье олоор абта[illegible]

Эдэ бүхы асуудалнууд [illegible] оной гахайшадай зүблөөн д[illegible] рэ үргэнөөр зүбшэгдөө, [illegible] сэгдээ hэн. Тодорхой хэмж[illegible] нүүдшье хараалагдаhан бай[illegible] Тиимэhээ хамтынгаа хүсэ[illegible] энэ hалбаряа гээгдэhэнь [illegible] гаха, hайн шанартай, гарга[illegible] багатай мяха гүрэндөө ехэ[illegible] худалдадаг болохын тула бү[illegible] шухала хэмжээ абаха ёhото[illegible] бди.

И. ЦЫДЫПОВ,
гахай шахалгын «Южный» комплексын ахамад зоотехник.
З. Тулусоева, комплексын ахамад ветврач.

УЛААН ТУГАА БАХИМ БАРЯАД...

Хойто-Байгалай геолого-шэнжэлгын экспедициин коллектив ашагта малтамалнуудай хэбтэшэнүүдые бэдэржэ олохо, hайн шанартайгаар шэнжэлгэ хэхэ гэжэ яhала эрмэлзэдэг. Үнгэтэ металлнуудай, барилгын материалай хэбтэшэнүүдые hүүлэй жэлнүүдтэ Хойто Байгалда олоо, олоношье. Үнгэрhэн жэл тус экспедициин коллектив Холодныи үнгэтэ металлнуудай хэбтэшын шэнжэлгэ дүүргэжэ, гүрэнэй комиссида эрхим сэгнэлтэтэйгээр тушаагаа бэлэй. Эндэ бэдэрэлгэ шэнжэлгын хүдэлмэри үргэлжэлhөөр. Бэлигтэй бэрхэ геолог В. И. Могилевой хүтэлбэри доро ехэ хэмжээнэй ажал хүдэлмэри хэгдэнэ, гүрэнэй даабари хододоо үлүүлэгдэнэ.

Геолог П. Е. Столбиковой хүтэлбэрилдэг Угдокитска, геолог П. Т. Хрусталевой хүтэлбэрилдэг Минакинска партинуудай коллективүүд хурдадхалгын табан жэлдэ эгээл hайн үрэ дүн түйлахын тула социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлжэ, геолого-шэнжэлгын хүдэлмэри тон эдэбхитэйгээр ябуулна.

Ашагта малтамалнуудай хэбтэшэнүүдые бэдэржэ олохо, hайн шанартайгаар шэнжэлгэ хэхэ хэрэгтэ экспедициин хүдэлмэришэд А. Канаков, В. Курбатов, В. Егоров гэгшэд ехэ хубитаяа оруулалсаhа гээд хэлэхэ хэрэгтэй. Дүршэл шадабаритай, үнинэй хүдэлмэришэн А. Ф. Корнаковой хүтэлбэрилдэг бригадын коллектив даабаряа хододоо үлүүлжэ, бэшэндэ түрүү ажалай жэшээ харуулна. А. Ф. Корнаковой бригада жэлдээ 3000 метр газар үрэмдэхэ түсэбтэй аад, үнэн дээрээ 4000 — 4200 метртэ хүргэжэ, «Бурятгеология» нэгэдэл дотороо эгээл үндэр бүтээсэ түйладаг болонхой.

— Бидэ бүхы ажалаа бригадна подрядай гуримаар хэдэг болонхойбди. Газар үрэмдэхэ түхеэрэлгэ гурбан халаанай туршада ашаглаhабди. Сэхыень хэлэхэдэ, оньhон техникэ минутынше туршада миин байлгангүйгөөр хүдэлгэнэбди. Даабаряа хододоо 125 — 130 процент дүүргэжэ, геологуудта шадаха зэргээрээ туhалнабди, — гэжэ бригадир А. Ф. Корнаков мэдүүлнэ.

Ажал хэрэгтээ эзэн ёhoop хандажа, шэнэ онол арга, оньhон техникэ шадамар бэрхээр хэрэглэhэн дээрэhээ А. Ф. Корнаковой бригадын коллектив hайн үрэ дүн түйлажа, үшөө үндэр бүтээсэ түйлахын түлөө тэмсэнэ бшуу. Тус коллектив КПСС-эй XXVII съездэдэ зориулан абаhан уялгануудаа сүм бэелүүлжэ, «КПСС-эй XXVII съездын нэрэмжэтэ бригада» гэhэн хүндэтэ нэрэ солодо хүртэhэн юм.

— Энэ хүндэтэ нэрэеэ бидэ хурдадхалгын арбан хоёрдохи табан жэлэй туршада дээрэ абажа ябахабди. Үдэр, неделли, hара бүриин даабари дүүргэхэ гээшэ гол шухала зорилгонуудаймнай нэгэниинь мүн болоно—гэжэ А. Ф. Корнаков үгээ үргэлжэлүүлнэ.

Хойто-Байгалай геолого-шэнжэлгын экспедициин бэлигтэй геологууд Н. Е. Чирков, К. Б. Ботоев, В. И. Степине, В. С. Филатов болон бусад геолого-шэнжэлгын хүдэлмэри эрхэнhээ тон hайнаар түсэблэдэг, зэр зэмсэгээ, приборнуудаа бэлэдэжэ заншалтай. Тиимэhээл эдэнэр хододоо амжалта түйлажа, коллективэйнгээ зүрhөө үндэр сэгнэлтэдэ хүртэдэг.

Тус экспедициин коллектив хурдадхалгын табан жэлые hайн бэлэдхэлтэйгээр, үйлэдбэриин тогтууритай үндэhэ hуурьтайгаар угтаа. Байгша оной нэгэдэхи кварталай туршада газар үрэмдэхэ даабаряа 130,2 процент, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ түсэб 109,6 процент дүүргэбэ. КПСС-эй обком, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Совет, профсоюзуудай совет энэ амжалтануудыень үндэрөөр сэгнэжэ, дамжуулгын Улаан туг барюулаа юм.

— Коллективнай саашадаа бүри hайнаар хүдэлжэ, байгша оной даабариие болзорhоонь урид дүүргэхэ арга шадалтай, — гэжэ экспедициин начальник В. Ф. Барский мэдүүлнэ.

Эдэнэр дамжуулгын Улаан тугаа алдахагүйн тула оролдосотойгоор ажаллана.

П. БАЙРАЧНЫЙ.

РЕФОРМЫЕ БЭЕЛҮҮЛНЭБДИ

МАРТАГДАШАГҮЙ ҮДЭР

[illegible]

сай hурагшад лэ минии ямар нэгэ асуудал hургуулиин хүтэлбэрилэгшэдтэй хэлсэхэ гээ hаамни, шиидхэжэ шадаха байба бшуу.

Директор, 9-дэхи классай hурагша Солбон Цыденжапов манай ерэхэдэ үгы байба.

— Котельни руу гү, али склад руу ябана ха. Шулуун нүүрhээр таhалдан алдаабди. Зүгөөр завхознай саг сооь энэ асуудал шиидхээ. Совхоз туhалаа даа,—гэжэ завучай столой саана hууhан нюдэндөө шэлтэй, томоотой басаган, завуч, 9-дэхи классай hурагша Таня Улзытуева ойлгуулжа үгэбэ.— hанаагаа ехээр зобоно. Бүхэли үдэртөө иишэ тиишээ харайна, миин hуунагүй даа.

— Хэр олон зон үглөөгүүр хожомдооб?— гэжэ Александр Бадмаевич Таниhаа hурана.

— Бии даа. Үнөөхил хожомдодог зомной хожомдоо,— гэжэ завуч дураа гутангяар харюусана.— Селектороор директортэ дуудажа, шанга хөөрэлдөө хээ hэмди.

— Хэшээлнүүд хэр үнгэрөөб? Хэд багшалhан болонооб?— гэжэ би асуубаб.

— Хэшээлнүүд hайн үнгэрөө гэжэ тоолонобди. Арбадахи классаймнай hурагшанар ном заагаа.

— Журам хэр байбаб?

— hайн гээд hананабди. Забhарлалай үедэ hургуулиин радиоузелhаа элдэб дамжуулга хээбди. Хүгжэм наадаа. Ондоошье хэмжээ ябуулгануудые хараалаад, бэелүүлээбди,—гэжэ Таня Улзытуева хөөрэбэ.

— Бүхы хэшээлнүүд' болоо гү?

— Тиигээ. Гансал сэрэгэй эхин бэлэдхэлэй хэшээл болоогүй.

— Шинии зорилго хайшаа байгааб?—гээд удаадахи асуудалаа табиhадамни, Таня бодолгото болод гээд, харюусаба.

— hуралсалай hайн ябаса хангаха зорилготой байгааб. Хэшээлнүүдэй hайн үнгэрөө хадань, даажа абаhан уялгануудаа дүүргээ хаб гээд hананаб.

Эмхидхэгшэ-завуч, 9-дэхи классай hурагша Баир Бадмаев, ахалагша пионервожата, 7-дохи классай hурагша Мира Доржиева, завхоз, 8-дахи классай hурагша Алдар Будаев гэгшэд майн 15-най үдэр Солбон Цыденжапов Таня Улзытуева хоёртой hургуулиингаа ёhотой эзэд байба.

Үдэрэй турша соо юун болошохо hэм даа гээд hанахаар аабза? Зүгөөр шулуун нүүрhэнэй дутаха хэбэртэй байхадань, совхозой конторо ошоод, машина тухай хэлсээд, шулуун нүүрhөө буулгаха талаар хүдэлмэри эмхидхээдхихэ бэлэн бэшэ. Гадна хэдэн газарта электролампочкануудай шаташоод байхадань, миин hуугаагүй, завхозой склад соо орожо, шэнэ лампочка мушхаа. Мүнөө ерэжэ байгаа зунай сагта хэдэн мянган хурьга даажа абаад, томо болгодог гуримтай hэн хойноо, совхозой конторохоо энэ ажал яагаад ябуулха тухайгаа дуулгахые гүйн хонходоходонь, булта суглараад, энэ асуудалаа зүбшэн хэлсээдхёо ха юм. Ажалай болон амаралтын лагерьта юу хэхэ байhанаа үхибүүдэй өөhэдөө түрүүлэн хэлсэhэниинь hайн лэ даа!

hургуулиин хүтэлбэрилэгшэдэй тушаалнуудта ямар hурагшадые табяа хаб гэhэн асуудал намайе гансата hонирхуулаа hэн. Таанадыешье, хүндэтэ уншагшад, иимэ асуудал hонирхуулба ёhотой... Хараял даа. Директор — Солбон Цыденжапов hургуулиин комсомолой комитедэй секретарь, завуч — Таня Улзытуева hурагшадай комитедэй түрүүлэгшэ юм. Нэгэ үгөөр хэлэхэдэ, hурагшадай ниитын эмхинүүдэй ударидагшад энэ үдэр баhал гол «ашаа» бэе бэедээ даажа абаhан байна.

— Мартагдашагүй үдэр болоо. Бүхы hургуулиимнай hурагшад энэ үдэрые халуунаар угтаба, — гэжэ нюдэнэйнгөө шэл дороhоо намайе анхаралтайгаар шэртэн, Таня Улзытуева хэлээ hэн.

— Энэ үдэртэ удаан бэлдээбди. hуралсалай жэлэй тэн багта болохо аад, мүнөө одоол бодотоор үнгэрбэ. hүүлдэнь дүнгүүдыень согсолхобди. Мүнөөдэр hурагшад өөhэдөө хаража үзэхэ. Үглөөдэр багшанартай зүбшэн хэлсэхэбди. hургаал абамаар юумэн олон байха даа. Бэеэ дааhан ажабайдалай зарим талануудтай hурагшад эртээнhээ танилсаг лэ гэжэ бодоод, иимэ ябуулга үүсхээбди, — гэжэ Александр Бадмаевич хөөрэбэ.

Тэрэ hуралсалай үдэрэй дүүрэтэр үшөөл ехэ саг бии байгаа hэн. Үдэрэй 4 сагта генеральна сэбэрлэлгэ хэгдэжэ, гоё hайхан амаралгын, зугаа шогто үдэшөөр энэ үдэр түгэсэхэ байба.

Бэеэ даанхай байдалай хайшаа байhаниие энэ hургуулиин 308 hурагшад багаханааршье hаань, өөhэдынгөө дүршэл дээрэ мэдэжэ абаа. Харин 30 багшань хүмүүжүүлгынгээ хүдэлмэриин хэр ашатай байhаниие яhала тодоруулаа гээд тиихэдэ hанагдаа hэн.

Ц. БАЛДАНОВ.

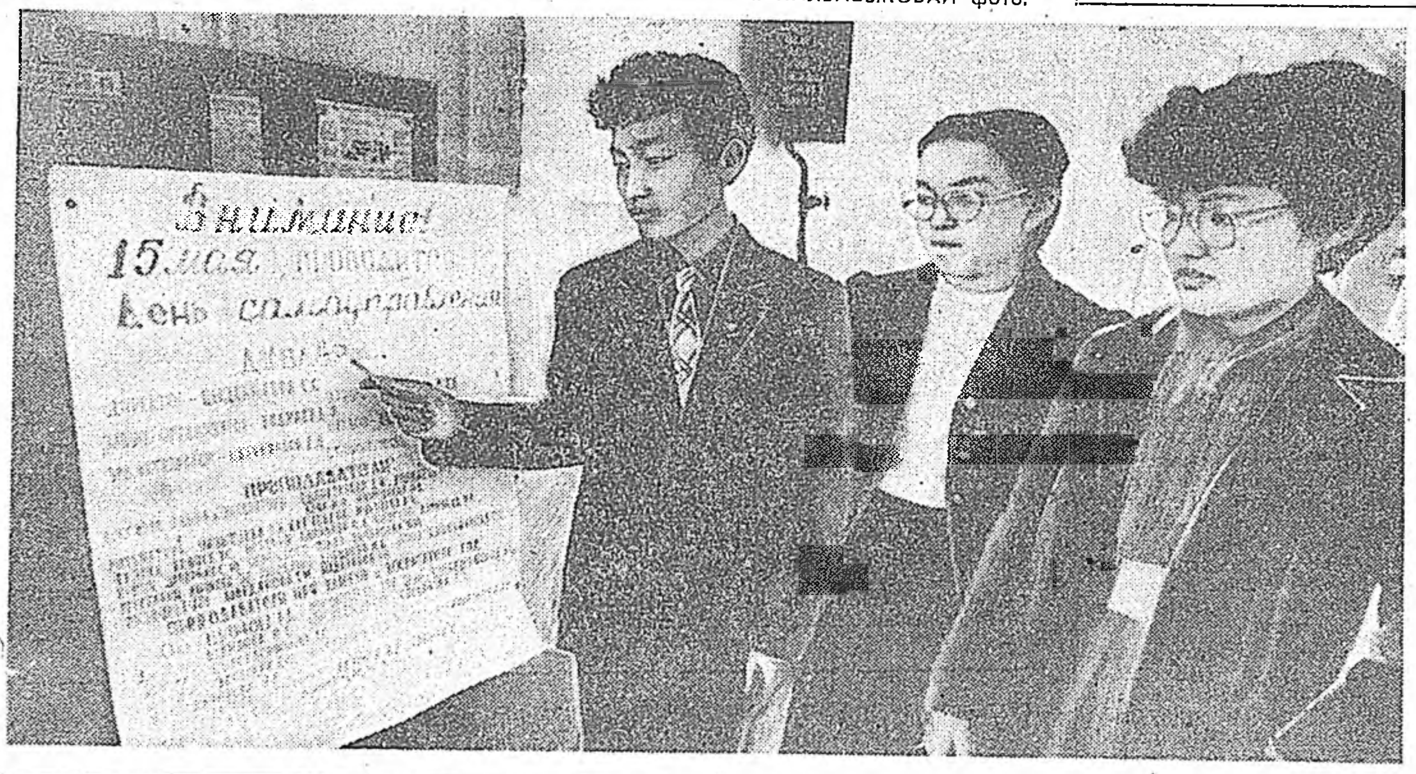

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: директор Солбон Цыденжапов завуч Таня Улзытуева хоёр (зүүн гарhаа) hургуулиин ахалагша пионервожата С. Цыденжаповада энэ үдэрэй хэр ябажа байhан тухай хөөрэнэ.

Ж. ХАЛБАЗЫКОВАЙ фото.

Чайковскиин нэрэмжэтэ конкурсдо

Байгша оной июниин 11-hээ июлиин 4 болотор П. И. Чайковскиин нэрэмжэтэ Уласхоорондын VIII конкурс Москвада болохо гэжэ мэдээсэлэй түбэй органууд хүн зондо дуулгаhан байна. Түрүүн үгтэhэн мэдээнэй ёhоор, 47 хүгжэмшэн хабаадахаар хүлеэгдэнэ. Харин Советскэ Союзhаа дүн хамта 31 хүн хабаадаха. Тэдэнэй 11-ниинь —дуушад ба пианистнууд.

Манай академическэ оперно театрай мэдээжэ дуушан, М. И. Глинкын нэрэмжэтэ дуушадай бүхэсоюзна конкурсын лауреат, Буряадай АССР-эй габьяата артистка Ольга Аюрова, нэрлэгдэгшэ конкурсын тусхай дипломдо хүртэhэн пианистка, Буряадай АССР-эй арадай артистка Дарима Линховоин гэгшэд П. И. Чайковскиин нэрэмжэтэ конкурсдо хабаадажа, дэлхэйн олон ороной дуушадтай, хүгжэмшэдтэй хабаяа туршахаяа ошоо.

Магтаалтай hайн ябажа ерэхыень манай басагадта хүсэе!

Ц. ЦЫРЕНОВА.

МОНГОЛ hАЙХАН ОРОНДО

ДУУН ШЭНГЕЭР ЗЭДЭЛЭЭ hЭН

Сономцэвээнэй Цогтгэрэлтэй би түрүүн Шиврийн-гол гэжэ газарта, сээл ногоон бэлшээриин дунда уулзаа хүм. Тойроод үльгэр домог соохидол үзэсхэлэн байгаали намжаарна: тэнгэриин сэнхир гээшэнь гайхалтай, тэрэнэй сээжэдэ малгайншье шэнээн үүлэн харагданагүй. Аяар саана, нюдэнэй үзүүртэ, хадын оройн хайлаагүй саhан хүйтэн үнгөөр сайбалзана. Харин хүл доромнай гахээр шэлдэл тунгалаг Шиврийн-голой урасхал долгин моро монсогорхон шулуунуудые мухарюулан шолшогононо. Өөдөө харахадам, үндэр хадын үгсэлүүр майлада hарлагууд хүрэг мэтэ хүдэлэнгүй зогсохо юм.

Удангүй Цогтгэрэлэй hээы гэртэ орожо, дээбэриинь сэлеэд, яаралгүйхэн ярилданабди. Сэлеэтэй үүдээрнь шурган ороhон талын hэбшээн нюурыемнай эльбэн hэрюусүүлнэ. Үдхэн ногоон сайгаа оошохо зуураа, Цогтгэрэл бага наhаяа дурсана. Тиихэдэл хаана, ямар ногоон ургадаг бэ, аляндань хонид илангаяа дуратайб гэжэ hонюушархадаг бэлэй. Байн байн ногооной ургаса ба янзые шудалжа, зарим тэды зэргэсүүлгэ, шэнжэлгэ, тобшолол хэдэг болоо hэн.

Мүнөө Сономцэвээнэй Цогтгэрэлые Монголой Арадай Республикын эгээл эрхимшье, эгээл суутайшье хонишон гэжэ баталаа hаамнай, алдуу болохогүй байха. Юуб гэхэдэ, тэрэнэй нэрэ алдарые соносоогүй хүн орон доторшье олдохогүй ааб-за. Цогтгэрэл дүшэ шахуу жэлдэ таhалгаряагүй хони адуулжа абадаг. Мяха ба ноохо бэлдэхэ талаар тэрэнэй түйлаhан үндэр үрэ дүнгүүдые ахиха хүн аймаг сооь үнинэй олдохоёо болинхой. Жэлhээ жэлдэ жэгдэл зуун эхэ хонинhоо 110—115 хурьга абажа, бүрин бүтэн түлжүүлдэг юм.

Өөрөө Цогтгэрэл гуай, тэрэнэй дүй дүршэл халан абаад хүдэлжэ байгшад хүдөө ажахые саашадань хүгжөөлгын тусхай программа бэелүүлгэдэ, МНР-эй хүн зониие эдеэ хоолоор хангалгые hайжаруулгада горитойхон хубитаяа оруулна. Долоон жэлэй саада тээ Цогтгэрэл мал ажахын талаар аймагайнгаа ахамад зүбшэлэгшын (советник) тушаалда томилогдоо hэн. Тэрэ МНРП-гэй Центральна Комитедэй гэшүүн, Арадай Ехэ хуралай депутат, Монголой Арадай Республикын Ажалай баатар юм.

Суута хонишониие нютагаархиниинь «профессор» гэжэ хүндэлэн нэрлэдэг. Сэхыень хэлэхэдэ, Цогтгэрэлэй хонидые адуулха ба таргалуулха онол арга тиимэшье орёо бэшэ юм.

— Би, юрэдөө, тиимэ онсо аргаар мал харууhалдагби гэжэ одоошье hанадаггүйб — гэжэ Сономцэвээнэй Цогтгэрэл дэрууханаар хөөрэнэ. — Бүхы наhаараа хэжэ ябаhан ажалаа хэжэл үргэлжэлhөөрби. Өөрынгөө угсаата эсэгэнэрэй ажалые халан абаад, зооветеринарна эрдэм-наукын түйлалтануудые нэмэн хэрэглэхэ гэжэ оролдодогби. Хонидые адуулха гээшэ онсо тиимэ нюусатай хэрэг бэшэ ааб даа. Зүгөөр залуу малые шадажа түлжүүлхэ, хонидой ноохыень саг сооь хайшалха, зүбөөр бэлшээриез шэлэхэ, аша үрэтэйгөөр тэдэниие таргалуулха гээшэ баhал өөрын оньhотой, саг болзортой, орёошье талатай ажал байха гэжэ тэмдэглэхэ байнаб...

Цогтгэрэл гуайе Улаан-Баатарай хүдөө ажахын институтда урижа, лекци уншуулдаг заншалтай. Тэрэнэй лекцидэ гансашье ерээдүйн мэргэжэлтэд бэшэ, харин хүдөө ажахын үйлэдбэритэй холбоотой түбэй албан зургаанайшье түлөөлэгшэд суглардаг байха. Хонишоной үгэеэ хэлэжэ дүүргэhэн хойно зуу hайса гаран асуудал үгтэдэг, тэдэндэнь Цогтгэрэл тоб гэмэ тодоор харюусадаг юм гэhэн hураг суушье дуулаhан байхабди.

Эсэхэ сусахые мэдэдэггүй энэ хүмнай республикынгаа бүхы аймагуудаар ябаhан, хэдэн зуу бэшэ, харин мянган хонишодоор танилсаhан гэдэг. Тэдэнэй нэрэ алдарые, абари зангые, нюур шарайень мартадаггүй байха юм. Жэшээлбэл, Дунда Губи аймагай Дагданиие абаад үзэел даа. Оролдосо, эрмэлзэлээр ядаагүй хүн. Арбан үхибүүтэй —үнэр даа! Долоониинь — хүбүүд. Талын ногооной тайлбариие табан хургандаал мэдэдэг... Үгышье hаа, Хобдо аймагай Алтангэрэлые эндэ дурдаял. Тэрэ хорин табатай, залуу хүн гээшэ, hаяхана МНРП-гэй гэшүүнээр абтаа. Ажалайнь үрэ дүнгүүд баясамаар hайн. Цогтгэрэлэй олохон лэ шабинарынь багшынгаа нэрэмжэтэ шанда хүртэнхэй юм гэжэ hануулжархия.

Цогтгэрэлэй нэрэмжэтэ шан... Эгээ арбан жэлэй саана өөрөө суута хонишон МНР-эй Гүрэнэй шанда хүртөө бэлэй. Абаhан 14 мянган түхэригөө hөөргэнь гүрэн түрэдөө дамжуулан үгэхэдэнь, МНРП-гэй аймагай комитет болон Хобдо аймагай арадай депутадуудай хуралай гүйсэдхэхэ захиргаан тэрэнэйнь үндэhэн дээрэ Цогтгэрэлэй нэрэмжэтэ шангай жаса байгуулха гэжэ шиидхээ бэлэй. Саашадаа тэрэ жасадань hангай ажахынууд болон хүдөө ажахын нэгэдэлнүүдhээ, хубиин нэмэринүүдhээ мүнгэ зөөри нилээд ехээр орожо, шангыньшье барюубшатай болоhон юм. Мүнөө үедэ Цогтгэрэлэй нэрэмжэтэ шанда 20 гаран хүн хүртэнхэй. Тэрэнэй ноосолhон баян дүй дүршэлые гансал Хобдо аймагта 500 шахуу хонишод халан абаа.

— Би саг үргэлжэ хонишодой зуhалан, үбэлжөөнүүдээр ябажа байдаг хүм, — гэжэ Цогтгэрэл омогорхон хөөрэнэ. —Хайшан гэжэ, яажа аша үрэтэйгөөр хонидоо адуулха ёhотойб гэжэ заажа үгэдэгби. Холо hуугаад хооhон зүбшэл үгэжэ байhанhаа, хажуудань ошоод харуулхада, жэшээгүй ашатай ааб даа. Үнгэрhэн жэлдэ Дарви, Хобдо, Чандмань, Буянт, бусад сомоной 102 хонишодой байрануудаар ябажа, 317 хүнтэй золгоhон байнаб. Мал туужа, холын бэлшээринүүдтэ гаргадаг гү, али гүрэндэ тушаадаг гүүртэ даагшадтай нилээд хүдэлөөб. Малые утын замда гаргахынгаа урда тээ нилээд шахан таргалуулха, хабарайнь шэгнүүрыень 18—21 процентээр дээшэлүүлхэ зорилго табигдадаг гээшэ. Энэнь тон зүб гээшэ. Эндэ баhал бэлшээриез, марса хужараа, уhаяа зүбөөр хэрэглэхэ шухала болодог.

Бидэ үбгэн хонишон Цогтгэрэлтэй хамта малайнь байрв соогуур ябаад, Монголой молор hайхан талада гарабабди. Тэрэмни хэнзэ ногооной ургаса, хээрэ талын булагууд, шүрэ hубаhандал сэлсэлзээhэн шүүдэр, хонидоо адуулдаг холынгоо замууд тухай хөөрэжэл мэдэбэ даа. Тэдэнь дууhашагүй, дундаршагүй аад, дуулим hайхан аялгатай талын дуун мэтэ шэхэндэм зэдэлжэ байгаа hэн.

Улаан-Баатар—Москва.

Алексей КРИВЕЛЬ.
(АПН).

[illegible]г үрэтэ ажалай, элүүр энхэ байдалай түлөө

[illegible]РХЫ СЭДЬХЭЛЭЙ УРЯАГААР

[illegible]

коридор соо стул-
[illegible]най-үлгүүр хараг-
[illegible]логический ка-
[illegible] гаршагтай үүдэ
[illegible]домнай, гурбан
[illegible] Врач-нарколог
[illegible]вна Ширеторова,
[illegible]адежда Романов-
[illegible] фельдшер-нарко-
[illegible]эя Михайловна
[illegible]д 1984 онhоо хам-
[illegible] байба. Энээнhээ
[illegible]синоозерскдо тус
[illegible]уулагдаhан түүхэ-

[illegible]гаа хөөрэлдэжэ
[illegible] үдэрэй түрүү-
[illegible], Холбоолжоной
[illegible]тпрослесареэр хү-
[illegible]хүн орожо ерэбэ.
[illegible]нэй эсэгэ. Байг-
[illegible]ртын 10-да тэрэ
[illegible] хандажа, туhа-
[illegible] Тиихэдэ 1-дэ-
[illegible]коголизм гэhэн
[illegible] П. Ширеторова
[illegible]гын курс зуур-
[illegible]гаа. 17—18 наhа-
[illegible] архи уужа эхил-
[illegible] Адаглан хара-
[illegible]ол гушатай хүн
[illegible] аргагүй даа.
[illegible]hан гүнзэгы олон
[illegible]ар нугалтан ха-
[illegible]онхой, нюдэдынь
[illegible]hан янзатай, үб-
[illegible]эл бүгтэд гэhэн
[illegible]ач тэрэнэй бэеын
[illegible] шагнажа үзөөд,
[illegible]цепт бэшэжэ үгэ-

[illegible]ятын алкоголизм-
[illegible] манай кабинедтэ
[illegible]дэ абтаад байна.
[illegible] шатадаа ороhон
[illegible]оо ехэ олон—407
[illegible]али бүхы аргалуу-
[illegible] процентнь боло-
[illegible]Дүн хамта манай
[illegible] 507 хүн оруулаг-
[illegible]нэй тоодо 23 эхэ-
[illegible]онхидойнь үбшэн
[illegible]адаа оронхой —
[illegible]рколог Е. П. Ши-
[illegible]өөрэнэ. — Эхэ-
[illegible]лкоголизмhаа хү-
[illegible] тон хэсүү. Үни-
[illegible] архиншадые хү-
[illegible]ээшэ бэрхэтэй хэ-
[illegible]мэhээ архида ду-
[illegible] эртээнhээ эли-
[illegible] соонь медицинскэ
[illegible]үүлээ hаа, үбшэн-
[illegible]лэдэшье амгалан
[illegible]ожо, манайшье
[illegible]үнгэрхэ, гүрэнэй
[illegible]лмагдаха hэн!
[illegible]элэhэн үгэнүүдтэ
[illegible]нэмэлтэй. Хэрбээ
[illegible] предприятинуу-
[illegible]рилэгшэд, партийна
[illegible]үүд, олониитэ нар-
[illegible] архидалгатай тэм-
[illegible]иссинуудай хүдэл-
[illegible]үргэлжэ туhа хүр-
[illegible] hаа, мүнөөнэй
[illegible]абахамнай лабтай.
[illegible] картотекэ соо бү-

гээшэ аал? Энэл шалтагаанаар Гусиноозерск хотоhоо hургуулиин наhанай 9 хүүгэдые, хүдөөhөө — 37 үхибүүдые медико-педагогическа комиссида абаашаха баагай болоо hэн. Эдиршүүлэй хуули ёhо эбдэhэн 94 ушарнууд сооhоо 31-дэнь архи амасаhан эдир хүбүүдэй зэмэтэй байhаниинь баhал энэ шалтагаанhаа байха.

Хэды олон хүнүүдэй ами наhан архиин хорондо нэрбэгдээ гээшэб! Наркологическа кабинедэй картотекэ соохи 507 карточка бүхэнэй саана энэ хорото дайсанай hабарта ороhон хүнүүдэй гашуудалта хуби заяан. Теэд ганса архиншад энэ дайсанhаа хохидоно бэшэ ха юм. Тэдэнэрэй үхибүүд, гэр бүлэнь, ажал хүдэлмэринь, энээнhээ дам саашаа—гүрэмнай аймшагтай ехэ хохидолдо ороно. Эдэ бүгэдые тус кабинедтэ аргалуулагшадай намтарнууд гэршэлжэ үгэнэ.

...hалганаhан гартаа пулаад бажуугаад, нюурайнгаа хүлhые аршан, бүдэхи хоолойгоор врачай асуудалнуудта тэрэ харюусана. 1948 ондо түрэhэнби гэжэ хэлээд, хэды наhатай байhанаа тооложо биранагүй. Дүрбэтэйhөө хүүгэдэй гэртэ хүмүүжүүлэгдэhэн юм. Түрүүшынхээ архиин амта 14 наhатайдаа абаад, тэрэ гэhэнhээ хойшо хирэ-хирэ болоод лэ барижархидаг болобо. Спортоор бээз hорижо, муу бэшээр барилдадаг, дүрэ буляалдалгын барилдаагаар спортын мастерта кандидат нэрэ зэргэтэй ябаhан хүм гэжэ тэрэ хөөрэнэ. Теэд хатуу хараhаа арсадаггүй энэ хүн, өөрөө мэдэншьегүй тэрэнэй бүхэ hабарта хам бажуулгахадаа, мултаржа шадаагүй бэлэй. Тиигэжэ тэрэнэй уршагта ябадалнууд эхилээ hэн. Архидалгаhаа боложо, нэгэ газарта удаан тогтожо хүдэлдэггүй, эндэ тэндэ зайжа, салин хүлhэ гэр бүлэдөө асардаггүй байгаа. hамганайнгаа hалаад ябашахада, тэрэ бүри ехээр уудаг болошоо. Архиин манан соо төөрижэ ябаhан энэ хүндэ, ами бэеыень абархаяа hанаhандал, энэрхы hайхан сэдьхэлтэй эхэнэрые хуби заяаниинь эльгээгээ hэн хаш. Дахяад гэр бүлэтэй болоод байхадаа, архи уухагүй гэжэ тэрэ оролдодог байгаа. Теэд хорото энэ дайсаниинь хүсэл зориhоонь хэмгүй хүсэтэй байшоо.

— hогтуугаар хүнэй дүрсэ алдажа, хэрзэгы ааша гаргадаг, hамгандаа гар хүрэдэг болоо hэм,— гэжэ тэрэ хүн шэшэргэнэhэн хоолойгоор хөөрэнэ. — Үни удаан тэсэhэн нүхэрни арга хүсэеэ баража, саашаа шамтай hууха аргам үгы гэжэ [illegible]

хайра эриhэн «докторынь» залуухан буряад басаган юм. Хурамхаан нютагта эмшэдэй бүлэдэ түрэhэн Лена басаган Петр Эрхитуевич эсэгынгээ, Раиса Прокопьевна эжынгээ уг залгамжалуулан, баhал врач болоhон байгаа. 1984 ондо Шэтын мединститут дүүргэhэн невропатолог мэргэжэлтэй басагые Гусиноозерск эльгээбэ. Тиигэжэ Елена Петровна хоёрдохи жэлээ энэ хотодо врач-наркологоор хүдэлжэ байна. Энэ хугасаа соо дээрэ хэлэгдэhэн ушартал адлишуу юумэнүүдтэй оло дахин тэрэ тушаалдаhан байха. Хүрин хара, гүнзэгы харасатай нюдэтэй, нариихан бэетэй, илдам зөөлэн хоолойтой энэ басаган хэды ехэ тэсэбэритэйгээр, хүсэлэл оролдолготойгоор даалгагдаhан ажалаа хэнэб гэжэ сугтаа хүдэлдэг нүхэдынь хөөрэнэ. Наркологой гол шухала хүдэлмэриин хажуугаар Елена Петровна «Знание» бүлгэмэй районно организациин лекторэй уялгые муу бэшээр дүүргэдэг юм. Коммунис партиин XXVII съездын хүндэлэлдэ дэлгэрhэн социалис мүрысөөнэй дүнгүүдээр Е. П. Ширеторова Сэлэнгын районой «Знание» бүлгэмэй эрхим лекторнүүдэй тоодо нэрлэгдэhэн байха юм.

Алкоголиин хүнэй бэеын элүүртэ, досоохи органуудта хүргэдэг хорото нүлөөн тухай, алкоголизмhаа hэргылхэ, ба тэрэниие эмнэхэ тухай олон лекцинүүдые Гусиноозёрскын ГРЭС-тэ, районой радиогоор уншаhан, мүн хүдөө нютагуудаар ябажа, олон зонтой хөөрэлдэhэн байна.

Олон хүнүүдэй урда үгэ хэлэхэ, шагнагшадай анхарал татаха, тиин хүнэй hанаа бодол хүлгөөмэ, сэдьхэл зүрхые буляама үгэнүүдээр хөөрэхэ шадабари хүн бүхэндэ үгтэдэггүй ааб даа. Саг үргэлжын хүдэлмэреэр, хэшээл оролдолгоор иимэ шадабари олдодог гээшэ. Елена Петровна районой түбэй больницын врачнуудай лекторскэ хүдэлмэриие эмхидхэдэг даабаритай. Лекторэй мэргэжэл шадабариин онол аргануудаар, дүй дүршэлеэр өөhэд хоорондоо тэдэнэр хубаалдадаг заншалтай.

Сүлөө сагтаа Елена Петровна классигуудай, илангаяа Чеховэй зохёолнуудые дахиндахин уншадаг юм. Врач байhан ородой агуухэ уран зохёолшын бүтээлнүүд сооhоо хүнэй гасалан зоболондо энэрхы сэдьхэлтэйгээр хандаха, хүнэй ами наhанда, зол жаргалда харша үзэгдэлнүүдтэй эбсэшэгүйгөөр тэмсэхэ гэhэн үзэл hургаалай, hайн hайхан хүсэлэл зорилгын абьяас эршэhээ хүртэнэ ха юм.

Иимэ залуу [illegible]

Т. САМБЯЛОВА,
манай корр.

СОЦИАЛИС МҮРЫСӨӨНЭЙ ХҮСЭН

Республикымнай адвокадууд хуули ёhо хамгаалдаг органуудай урда байhан зорилгонуудые hайн ойлгодог, тиимэhээ тэдэнhээ дулдыдаха бүхы юумэ бүгэдыень дүүргэдэг гээшэ. Предприятинууд ба эмхи зургаануудай, БАМ-ай барилгашадай ба эрхэтэдэй эрилтэнүүдые хангалгамнай нилээд олошороо, архидалга ба алкоголизмтай тэмсэхэ талаар ойлгуулламжын хүдэлмэри яhалал ябуулагдана гэхэ шухала.

Манай коллегиин адвокадууд Зүүн Сибириин болон Алас-Дурна зүгэй адвокадуудай коллегинүүдтэй социалис мүрысөөндэ хабаадана, бэе бэеэ шалгалсана, тиигэжэ гол хүдэлмэриингөө шанар hайжаруулна. Коллеги соомнай городской, районно адвокадуудай дунда мүрысөөн мүн лэ эмхидхэгдэдэг.

Адвокадууд социалис мүрысөөнэйнгөө гуримаар хараалагдаhан бүхы эрилтэнүүдые бэелүүлэн, эрхэтэдтэ, албан зургаануудай хүтэлбэрилэгшэдтэ, агропромдо ба бусадта абаhан социалис уяганууд улүүлэн дүүргэхэ хэрэгтэнь туhална. Хайшан гэжэ туhалдаг юм гэбэл, эмхи журамтай байлга, даалгагдаhан хэрэгэйнгээ түлөө харюусалгаяа мэдэрэлгэ гэхэ мэтэ үйлэдбэриин журамай үндэhэн гээшэ гэжэ ажалша коллективүүдэй гэшүүдтэ, хүтэлбэрилэгшэдтэ ба хүн зондо үргэнөөр ойлгуулна ха юм.

Нүхэд К. Б. Санзуева, П. Г. Бадиев, А. И. Оленников гэгшэд Борьёогой, Дэрэнэй, Мөөрөөшын совхозуудай ажалшадта малай гарза хоролтые болюулха, ажалай жаяг журам бэхижүүлхэ хэрэгтэнь бодото туhаламжа үзүүлhэн байна.

Улаан-Үдын Железнодорожно районой юридическэ консультациин (даагшань Ф. П. Савельева) адвокадууд 1985 ондо абаhан социалис уялгаяа гүйсэд дүүргэжэ шадаа. Тэдэнэр уялгынгаа ёhоор 24 предприяти, эмхи зургааниие хангаха байhан hаа, бүгэдэндэнь юридическэ туhаламжа үзүүлээ. Эрхэтэдэй сүлөө сагаа дэмы гээхэгүйн тулада телефоноор дэлгэрэнгы харюу үгэдэг байгаа.

Республикымнай адвокадуудай коллегиин социалис уялганууд соо хараалагдаhанай ёhоор, коллективэймнай гэшүүн бүхэн хүн зоной дунда социалис хуули ёhо баримталха талаар hэргылэмжын хүдэлмэри ябуулха, өөhэдынгөө баримталhан хараа бодолые эрхэ бэшэ хамгаалха, клиентнүүдые хуулита али болохо аргаар хамгаалха ёhотой юм. Адвокадууд Э. П. Спирина, Г. Н. Коротова, А. П. Алагуева, В. Ч. Ендонова болон бусад эрхэтэдэй хэрэгүүдээр мэргэжэл түгэс туhаламжа үзүүлдэг байха юм.

Тиихэдэ нүхэд Морозов, Сабанов, Кропачев гэгшэд социалис уялгануудаа жэлhээ жэлдэ амжалтатай дүүргэдэгээрээ шалгарна. Эдэ нүхэднай БАМ-ые хангаhан, эндэхи олохон ажалша коллективүүдтэ, хүтэлбэрилэгшэдтэнь хуули ёhын талаар туhа хүргэhэн байна бшуу.

Адвокадууд гээшэ хүн зондо урин налгай, бүхы юумэ мэдэхэ, хандаhан хүндэ ойлгосотой гүнзэгы харюу үгэжэ шадаха, совет хуули ёhонуудые олондо ойлгуулха, мэдүүлхын түлөө оролдохо ёhотой гээд, социалис уялганууд соомнай хэлэгдэнхэй юм. Тэрэ пункт бодото байдалдамнай баримталагдадаг гэхэ шухала.

И. ТАРМАЕВ,
адвокадуудай коллегиин президиумэй түрүүлэгшэ,
Буряадай АССР-эй габьяата юрист.

ХИЛЫН СААНАhАА
ТАСС АПН.

ЭРИД ШАНГААР hЭРГЫЛНЭ

Американ захиргаанай гадаадын политическэ хараа шэглэл буу зэбсэгүүдые үргэнөөр бүтээн гаргаха, зэбсэг хэрэгсэлнүүдые замбуулинай дайдада нэбтэрүүлхэ, уласхоорондын түгшүүрилые улам дэбэргэхэ талаар улам шэглүүлэгдэнхэй байна. Стратегическэ добтолхы буу зэбсэгүүдые хизаарлаха тухай совет-американ договорой хуулиин документнүүдые саашадаа сахихые США-гай арсажа байhан ушар [illegible]ээниие үшөө дахин элирхэйлэн гэршэлбэ. Гэбэшье бусадай аюулгүй байдалые улам бэрхэшээл түбэгтэ оруулhанай ашаар сэрэгэй булюу байдалтай болохые хүсэhэн американ талын hанаашалганууд [illegible]

захиргаан тон аюултай алхам хэбэ гэжэ «Непсабадшаг» газетэ тэмдэглэнэ. Зүгөөр Вашингтон иимэ юумэн тухай яашье мартаха ёhогүй: Хэрбээ баталагдан абтаhан хэлсээнүүдэй гол дүримүүдэй ёhоор мүнөө болотор хоёр талын сахижа байhан хэмжээнүүдhээ США-гай үлүү гараад байгаа hаань, Советскэ Союз сэрэгэй-стратегическэ хүсэнүүдэй тэнсүүриие бурuу hүргүүлхэгүйн тула шухала хэмжээнүүдые абаха юм. Вашингтоной ябуулгануудhаа уламжалан тохёолдоhон оршон байдалай түлөө бүхы харюусалгые США даажа абаха ёhотой.

СОФИ. Американ захиргаанай шиидхэбэри ехэ аюултай, холын бодолгүй байна, буу зэбсэгүүдые үрдилдэн бүтээхэ талаар үргэн харгы нээхые Вашингтоной хүсэжэ байhые элирхэйлэн гэршэлнэ гэжэ «Работническо дело» газетэ бэшэнэ. ОСВ-2 тухай договорой дүримүүдые сахихые арсалга эб найрамдалай хэрэгтэ аюултай хойшолонгуудтай.

БУДАПЕШТ. США-гай захиргаан тон аюултай алхам хэбэ гэжэ «Непсабадшаг» газетэ тэмдэглэнэ.

ВАШИНГТОН. Совет правительствын мэдүүлгэ США-гай олониитын анхарал татаhаар. Американ захиргаанай ябуулганууд буу зэбсэгүүдые үрдилдэн бүтээхэ талаар үүдэ нээнэ гэжэ Эй-би-си гэдэг телекомпани тэмдэглэнэ. «Союзнигуудайнгаа hанал бодолые тоонгүй, өөhэдынгөө аша туhые хараада абажа, Холбоото Штадууд уласхоорондын оршон байдалда али бүхы ябуулганууды үүдхэнэ, — гэжэ «Нью-Йорк таймс» газетын шэнжэлэгшэ Э. Льюис толилуулhан материал соогоо онсолон заана. — ОСВ-2 договорые тоохогүй гэhэн президент Рейганай мэдүүлгэ энэ талаар гаргагдаhан эгээл hүүлшын хархис ябуулгануудай нэгэниинь болоно».

Гэхэтэй хамта «Нью-Йорк таймс» газетын элирхэйлэн гэршэлhэнэй ёhоор, американ олониитэдэ мэдээсэлнүүдые дэлгэрүүлэн тараадаг хэрэгсэлнүүд гүрэнэй секретарь Дж. Шульцын, обороной министр К. Уайнбергерэй хөөрөөнүүдые үргэнөөр толилно. Тэдэнэр үрдилдэжэ байhан юумэдэл, США-гай шиидхэбэриие сагааруулхые оролдоно бшуу. Иимэ зорилгототойгоор тэдэнэр СССР-эй зүгhөө хэлсээнүүдые бэелүүлгэдэ гаргагдаhан «хазагайруулганууд» тухай онсолон тэмдэглэнэ. «Иимэ баталамжанууд эхинhээ эсэс хүрэтэрөө хооhон худал, ямаршье үндэhэ баримтагүй байна».

ЛОНДОН. Вашингтон ракетно-ядерно хүсые үргэнөөр бүтээн гаргахые түсэблэнэ. Энэ хараа шэглэлынь баруунай олохон оронуудта — НАТО-гай талаар США-гай союзнигуудта дураа гутангяар угтагдаа гэжэ «Файнэншэл таймс» газетэ батална.

Франциин «Либерасьон», Португалиин «Диариу», Афганистанай «Хакикате инкилабе саур» газетэнүүд американ президентын убайгүй ябуулгануудые эрид буруушааhан Совет правительствын мэдүүлгые үргэнөөр hайшаахадаа, энэнь сэрэгэй-стратегическэ хүсэнүүдэй тэнсүүриие хангаха, буу зэбсэгүүдые хуряаха, ядерна дайнай аюулые зайсуулан сараха зорилготой байhыень үшөө дахин элирхэйлэн харуулна гэжэ тэмдэглэнэ.

ҮНЭН ЗҮРХЭНЭЙ ТУhАЛАМЖА

АДДИС-АБЕБЭ. «Уршаг аюулда дайрагдахадаа, нүхэрөө үлүүсэ hайнаар мэдэрдэгбди» — гэhэн оньhон үгын гүнзэгы удхатай байhые Эфиопиин хүн зон онсолон тэмдэглэнэ. Удаан сагай ехэ ган гасуурай хойшолонгуудые усадхаха талаар Советскэ Союз болон бусад социалис оронууд айхабтар ехэ туhаламжа үзүүлhэн байгаа.

1984 оной намар уршаг түбэгэй тохёолдожо захалхадань экипажнуудтай шухала материально-техническэ хэрэгсэлнүүдтэй 300 ашаанай машина, самолёдуудые, вертолёдуудые СССР тиишэ эльгээгээ hэн. Ехэ ган гасуурта дайрагдажа, уршаг хохидолдо ороhон Эфиопиин холын ба хүрэхын аргагүй hуурин тосхонуудай хүн зондо эдеэ хоол болон бусад юумэ абаашаhан байха юм. Тэдэнэр 140 мянга шахуу тонно ашаа тиишэ эльгээбэ. СССР-эй авиаторнууд ган гасуурай болоhон нютагуудhаа 180 мянга гаран эфиоп эрхэтэдые гаргаад, үрэжэлтэй газарта түбхинүүлэн нютагжуулаа.

КАБУЛ. Афганистанай Арадай-демократическа партиин (НДПА) ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Наджиб Афганистанай контрреволюции [illegible]

НДПА-гай ПОЛИТИКА ТУХАЙ

[illegible]

эрхэ олгохо, Афганистанай общественно ажабайдалай политическа, социально-экономическа ба соёлой асуудалнуудые шиидхэлгэдэ тэдэнэй эдэбхитэйгээр хабаадуулха талаар партиин залан сэхэ шэглэлэй байhыень НДПА-гай ЦК-гай Генеральна секретарь баталба.

Мүнөөдэр — Оршон тойронхи байгаалие хамгаалха бухэдэлхэйн үдэр

ХҮДЭЛМЭРИЕЭ ЭДЭБХИЖҮҮЛХЭ

Партиин XXVII съезд дээрэ баталагдан абтаһан оронноймнай саашанхи хүгжэлтын гол шэглэлнүүд соо байгаалие сахин хамгаалха, баялигуудыень бодомжотой зүбөөр хэрэглэхэ, элбэгжүүлхэ хэрэгтэ ехэ анхарал хандуулагданхай.

«Байгаали хамгаалха талаар хэмжээнүүдэй аша үрые дээшэлүүлхэ. Энэ хүдэлмэридэ ниитын эмхинүүд болон хүн зониие хабаадалсуулха түхэл янзануудые ба онол аргануудые үргэдхэхэ. Байгаалиин нөөсэ баялигуудые хамгаалхын, элбэгжүүлхын, аша үрэтэйгөөр хэрэглэхын түлөө үндэр харюусалгын мэдэрэлые совет хүнүүдтэ хүмүүжүүлхэ». Удхаар гүнзэгы иимэ зорилгонууд Гол шэглэлнүүд соо табигдаа.

Имагтал иимэ хараа бодол Байгаали хамгаалха бүхэроссин бүлгэмэй (ВООП) республиканска соведэй тоосоото һунгалтын XI конференци дээрэ үүсхэгдэһэн хөөрэлдөөнэй гол утаһан болоһон байна. Конференциин делегадууд болон хабаадагшад хэһэн хүдэлмэридөө шүүмжэлхы ёһоной сэгнэлтэ хэжэ, саашанхи зорилгонуудаа тодорхойлоод, республикынгаа хүн зондо хандаһан Хандалга баталан абаа һэн. Хандалгань партиин обкомой бюро дээрэ һайшаагдаад, республикын газетэнүүдтэ һаяшаг тунхаглагдаба. Түрэл нютагтаа дуратай хүн бүхэндэ сэхэ хабаатай үгэнүүд тэрээн соо бии. Тиимэһээ республикымнай ажалшад, һурагшад тэрэниие бүримүһэн һайшаан дэмжэжэ, оршон тойрон байгаалияа хамгаалха хэрэгтэ өөһэдынгөө хубитые оруулха байһандань батаар этигэнэбди.

Мүнөөдэр — Оршон тойронхи байгаали хамгаалха бүхэдэлхэйн үдэр Буряад оронной байгаали хамгаалагшадай хүдэлмэри тухай хэлэхэ ёһотойбди.

Мүнхэ сэсэн байгаалияа эзэн ёһоор ашаглаха талаар парти болон правительствамнай анхарал оролдолгоёо дээшэлүүлэн эрилтэнүүдые бүри тодоор, бүри хурсаар табина. Жэшээлхэдэ, СССР-эй арбан нэгэдэхи зарлалай Верховно Соведэй нёдондо болоһон 3-дахи сесси дээрэ оршон тойронхи байгаали хамгаалга тушаа асуудал горитой һуури эзэлээ һэн. Тэндэ «Байгаали хамгаалха болон байгаалиин баялигуудые бодомжотой зүбөөр ашаглаха тухай хуулиин эрилтэнүүдые сахиха тухай» тогтоол баталагдан абтаһан байна. Энэ тогтоол болон партиин XXVII съездын шиидхэбэринүүд манай бүлгэмэй хүтэлбэрилхы онсо шухала документнүүд болонхой.

Бүлгэмэймнай зэргэ жэлһээ жэлдэ үргэдэнэ. Байгша оной январиин 1-нэй байдалаар ВООП-ой эхин 2482 эмхи, 920 хамтын гэшүүд тоологдоно. Эдэ эмхинүүдтэ 137150 гэшүүд, 143551 эдир гэшүүд оронхой. Үзэсхэлэнтэ Байгал далай шадар ажаһууһан хадаа тэрэнэй гол баялиг — тунгалаг уһые, ан амитад болон ургамалнуудые, агаарай арюун сэбэрые сахин хамгаалха бүрин бүтэн байлгаха, элбэгжүүлхэ талаар бүлгэмнай олон арга боломжонуудтай.

Ойлгуулламжын болон идхалгын хүдэлмэридэ горитой анхарал хандуулагдадаг. Лекци, элидхэл, хөөрэлдөөн гэхэ мэтэһээ эхилээд, хэблэл, радио, телевидени болон кино байгаали хамгаалгын ба экологическа эрдэм мэдэсэ дэлгэрүүлэн тараалгада үргэнөөр хэрэглэгдэдэг. Һүүлэй гурбан жэлэй туршада энэ талаар ехэ юумэн хэгдээ. Энэ шухала хүдэлмэридэ эрдэмтэд, мэргэжэлтэд, депутадууд болон лекторнүүд эдэбхитэйгээр хабаадалсаһан байна.

Мэдээсэл дэлгэрүүлэн тараадаг хэрэгсэлнүүд онсо үүргэ дүүргэнэ. Тэдэнэр Буряад оронойнгоо байгаали тухай эрдэм мэдэсэ олондо мэдээжэ болгохоһоо гадна байгаалида хайра гамгүйгөөр хандагшадтай тэмсэл эбсэшэгүйгөөр ябуулдаг.

Байгаали хамгаалха хүдэлмэриие эдэбхитэй болгохын тула конкурс-харалганууд жэл бүри үнгэргэгдэдэг. Партиин XXVII съездэ зорюулагдаһан байгаали хамгаалха хэрэгүүдэй Бүхэроссин эстафетэдэ республикын ВООП-ой районно 2385 эхин эмхи хабаадаа. Энэ харалгада үндэр дүнгүүдые харуулһанайнгаа түлөө ВООП-ой республиканска совет, Захааминай, Хурамхаанай, Прибайкалиин районовэдүүд. Хориин мехлесхоз, Хурамхаанай районой Могойтын дунда һургуули ВООП-ой Түбэй соведэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнагдаа. Олохон эхин эмхинүүд вымпелнүүдтэ хүртэһэн байна.

Бүлгэмэй райсоведүүдэй дэргэдэ ниитын 86 инспекци хүдэлнэ. Тэдэнэй ашатуһаар байгаали хамгаалха хуули хазагай руулһан ушарнууд 1984 ондо 1199, нёдондо 884 дахин элирүүлэгдээ. Хориин, Яруунын, Баргажанай, Кабанскын, Хойто-Байгалай районуудта ниитын инспекторнүүд һайнаар хүдэлнэ.

ВООП-ой республиканска соведэй дэргэдэ эрдэм-техникын болон залуушуултай хүдэлмэриин талаар методическа соведүүд ниитын инспекци, 13 һалбариин секци хүдэлнэ. Тэдэнэй олонхинь үүргэеэ һайнаар дүүргэдэгшье һаа, эмхидхэлэй болон ойлгуулламжын талаар хүдэлмэриеэ үшөөл һулаар ябуулна гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй.

Үнгэрһэн гурбан жэлэй туршада багаэ бэшэ хүдэлмэри хэгдээ, гэбэшье шиидхэгдээгүй асуудалнууд, дутуу дунданууд бии байһаар.

Байгаали хамгаалха дүрим хазагайруулагшадые хэһээхэ талаар олониитын абаһан хэмжээнүүд үшөөл һула, аша үрэ багатай байна. Оршон тойронхи байгаалиин байдалые һайжаруулха талаар асуудалнуудые шиидхэлгэдэ олониитын нүлөө дээшэлүүлхэ хэрэгтэй. Юуб гэхэдэ, республикадамнай ажаһуугшадай дүрбэдэхи хүн бүхэн байгаали хамгаалха бүлгэмэй гэшүүн һэн тула өөрынгөө ажаллажа байһан газартаа эдэбхи үүсхэлтэй байжа, бодото хэрэгээрээ хубитаяа оруулха ёһотой. Илангаяа байгаалиин оршониие бузарлалгые, эзэн буса хандалгые усадхаха зэргэтэй.

Уһанай нөөсэ баялигые гамтайгаар, аша үрэтэйгөөр хэрэглэхын түлөө тэмсэл бирагүй байна гэжэ мүнөөдэрэймнай байдал харуулна. Промышленна предприятинуудта үйлэдбэрилэгдэһэн уһаяа сэбэрлээд, дахин хэрэглэхэ тусхай түхеэрэлгэнүүд, уһанай гаргашые тоолон бүридхэхэ приборнууд үсөөнөөр нэбтэрүүлэгдэнэ, сэбэрлэлгын зарим түхеэрэлгэнүүд хангалтагүйгөөр ашаглагдана.

Агаарай бассейн бузарлагдана. Тооһо, тортог болон хүнэй ажамидаралда хоротой бусад хаясануудые сэбэрлэн шүүхэ түхеэрэлгэнүүд муугаар хүдэлнэ.

Республикадамнай нэгэ миллион шахуу гектар газар һалхинай болон уһанай нуралгаһаа гэмтэнхэй. Тэрэниие шэнэлэн һэргээхэ, һайжаруулха талаар ехэ хүдэлмэри ябуулагданагүй. Ой модоной баялиг тэнсүүриеэ алдаа. Зарим районуудта ой модо хэмһээ үлүүгээр отолһоной хойшолон гэхэдэ, шэргэһэн багахан гол горхонууд, нуур сөөрэмүүд болоно. Тэрэшэлэн һуурин, тосхонуудта набшаһата болон шэлбүүһэтэ модон һөөгүүд үсөөнөөр таригдана. Тобшолон хэлэхэдэ, байгаали хамгаалха бүлгэмэй гэшүүдэй бэелүүлхэ зорилгонууд ехэ, харюусалгатайшье. Бүлгэмэй гэшүүн бүхэн хүдэлжэ байһан газартаа байгаалидаа эзэн ёһоор хандажа, оршон тойронхидоо хайра гамгүйгөөр хандагшадтай шанга тэмсэл ябуулбалнь, энэ хамтын хэрэгнай хубилан һэргэхэ ёһотой.

Партиин XXVII съездын оронойнгоо экономикын хүгжэлтые хурдадхаха гэһэн эрилтэ табяад байхада, байгаали хамгаалагшад өөһэдынгөө хүдэлмэриие шэнэлэн хубилгаһанай ашаар эдэбхижүүлжэ, үе сагайнгаа эрилтэдэ харюусамаар болгохо зэргэтэй.

Б. СЕМЕНОВ,
ВООП-ой Буряадай республиканска соведэй түрүүлэгшын орлогшо.

Манай ажахын коллектив ой тайгые гал түймэрэй аюулһаа һэргылэн сахин хамгаалхаһаа гадна ойн соорхойнуудта нарһанай сагдуулнуудые жэл бүри таридаг заншалтай юм. Урда жэлнүүдтэ

САГДУУЛНУУД ҺУУЛГАГДАНА

бидэнэй тариһан нарһанай сагдуулнууд мүнөө гоё һайхан һоог нарһадууд боложо урганхай. Тэдэниие мүнөө харахада, ямаршье аятай зохид байдаг гээшэб!

Һаяхан Дээдэ-Хэжэнгын Хөорхэ тосхоной урда оршоһон Һалагайнуга гэжэ газартахи соорхойдо 40 гектар талмайда ажалшаднай сагдуулнуудые тариба. Тиихэдэ Михайловкын лесничествын леснигүүд «Суходол» гэжэ газарта мүн лэ тэды шэнээн талмай эзэлһэн нарһанай сагдуулнуудые тарижа дүүргэбэ.

Залуу модоной һайнаар ургаха эгээл таатай үедэ энэ шухала хэрэгнай дүүрэбэ. Һайн шанартай сагдуулнуудые шэлэхэ, тариха талаар ажалай ветеран, техник-лесовод Г. Ермеев энэ ажалда ехэ оролдолго гаргаһан байна гэжэ тэмдэглэмээр.

Ц-Д. БАЗАРСАДУЕВ,
Хэжэнгын межколхозсовхозлесхозой инженер.

«ЗӨӨЛЭН АЛТАНАЙ» ЭЗЭД

Ой тайгата, хада уулата Түнхэн нютагнай ан гүрөөл, хэрмэ, булгаар болон элдэб ангуудаар баян юм. Жэл бүхэндэ Түнхэнэй коопзверопромхозой гуша гаран штатна ангуушад октябрьһаа эхилээд, февраль һара хүрэтэр хүбшэдэ гаража, агнуури хэнэ. Байгша оной үбэл хүошэ тайгада булган, хэрмэн олон байжа, районой ангуушад баян олзотой бусажа ерэһэн гээшэ. 1985—1986 онуудай агнууриин үедэ Түнхэнэй ангуушад 3,5 мянган түхэригэй хэрмэнэй арһа суглуулха түсэбтэй һаа, тэрэнээ 4,5 мянганда хүргэжэ шадаба. Нютагай штатна ангуушад М. Л. Подлосинский, Р. Р. Борокшонов, В. К. Иванов тус тустаа хэдэн арбаад хэрмэнэй арһа түсэбһөө гадуур тушаажа, район соогоо дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ түрүү һуури эзэлбэ. Мүн тэдэнэр булганай арһа олзоборилхо түсэбүүдээ дүүргэнхэй. Дээрэ хэлэгдэһэн ангуушадһаа гадна хүн зон 1300 түхэригэй ангай мяха олзоборилһон, эм домдо ородог ургамал арбаад мянган түхэригтэ суглуулжа тушааһан байха юм.

Владимир Константинович Иванов найман жэлэй туршада агнуури эрхилжэ ябана. Тэрэнэй арбан нэгэдэхи табан жэлэй туршада жэл бүхэнэйнь туйлаһан дүнгүүдые хаража үзэхэдэ, урматайхан. 1981 ондо тэрэ түсэбэй ёһоор 700 түхэригтэ «зөөлэн алта» олзоборилхо байһан аад, 1560 түхэригтэ тушааһн юм. Жэл бүхэндэ штатна ангуушадта 700 түхэригтэ «зөөлэн алта» олзоборилхо даабари үгтэдэг заншалтай. 1985 ондо нүхэр Иванов 3360 түхэригтэ хэрмэ, булганай арһа тушаагаа. Тиигэжэ мэргэн ангуушамнай табан жэлэйнгээ түсэбые үлүүлэн дүүргэһэн байха юм.

Володя эндэхи нютагай хүбүүн юм. Тэрэнэй абань бүхы наһаараа ангуушанаар хүдэлөөгүйшье һаа, Түнхэнэй коопзверопромхоздо ажаллажа, наһанайнгаа амаралтада гараһан намтартай. Тэрэ ажалһаа сүлөө сагтаа буу үргэлөөд, хоёр хүбүүдээ дахуулжа, ой тайгада гарадаг һэн. Тэрэ гэһээр Володя агнууринда дурлаһан гээшэ. Хэзэ тайгын ан амитадые имагтал хайра гамгүйгөөр олзоборилхо бэшэ, тэдэнэй аймагые хамгаалха, үсхэбэрилхэ ёһо заншалда абань хүбүүдээ һургахые оролдодог байгаа.

— Байгаалиин баялигые хамгаалха, аша үрэтэйгөөр хэрэглэхэ талаар ангуушадай урда табигдаһан эрилтэнүүдые Иванов тон һайн мэдэдэг, — гэжэ тэрээнтэй жэл бүхэндэ сугтаа нэгэ участок дээрэ агнуури хэдэг Г. В. Елистратов залуу нүхэр тухайгаа хөөрэнэ.

Ангуушанай ажалда ороходоо, Володя эгээн түрүүн Елистратовтай золгоһон юм. Тэрэ гэһээр хоёр нүхэд хододоо сугтаа. Елистратов үшөө 1966 онһоо хойшо коопзверопромхоздо хүдэлдэг.

— Геннадий Владимирович түрүүшынхиеэ ой тайгада гарахадам, намайе дахуулһан юм. Хүшэр хүндэ байдалда ороходош, хэрэгээрээ, зүбшэл, заабаряараа туһалдаг. Гай тодхорто нэгэтэшье орохогүй гэжэ найдагшаб. Ой тайга соо үнэн зүрхэнэй нүхэсэл тон шухала юм. Мүнөө би Геннадий Владимировичта: «Һайн даа!» — гэдэгби, — гэжэ Иванов хөөрэнэ.

Ивановтоной гэр бүлын хүүгэд ажалша бүхэриггөөр һуранхай. Бага балшар наһанһаань эжы абань хүүгэдээ ажалда дадхаан хүмүүжүүлһэн юм. Тэдэнэр зөөлэн сэдьхэлтэйшье һаа, шэн зоригтой. Володя Иванов далайн-сэрэгэй флодто алба хэһэн, бэе һайнтай, хурдан солбон хүн даа. Хүйтэн, халуундашье хэдэн һараар ой тайга соогуур ябахадаа, хада ууланууддаршье абирха ушар гарадаг.

— Габшагай, хүдэр шамбай бэетэй, эрэлхэг зоригтой манай Володя тайгын хүшэр хүндэ харгые солбон хүнгэнөөр гаталһан лэ байдаг, — гэжэ нүхэдынь хэлсэдэг. Зан абаряар номгон даруу энэ хүбүүн өөр тухайгаа тиимэ дэлгэрэнгыгээр хөөрэжэ шададаггүй.

— Суг хүдэлжэ байһан нүхэдһөө би юугээрээшье үлүү бэшэб, нүхэдыемнил бэшэхэ ёһотойт, — гэжэ тэрэ үнэнхэ зүрхэнһөө гуйгаа һэн. Тиигэбэшье манай хөөрэлдэхэ үедэ хажуудамнай байһан нүхэдынь: «Володя янаш, ажабайдал тухайгаа хөөрөөд үгыш», — гэжэ нэгэн дуугаар баадхаба.

— Бидэнэр октябрь һарада өөһэд өөһэдынгөө участогуудта зоринобди. Манай участогууд ойрошье бэшэ даа. Зуу гаран километрэй зайда ошожо, гэр бүлэһөө дүрбэн һарын туршада таһаранги ябахаш. Ой модон соо ямаршье гэнэ усал боложо магадгүй. Ангуушадта раци хэрэгтэй байгаа. Мүнөөдөө бидэнэр ямар нэгэ шухала асуудал шиидхэхын тула санаар гурбан сүүдхын туршада ябажа, нютагаа хүрэжэ ерэнэбди. Мүнөө ой тайгаарнай, Түнхэн голооршье шононууд элбэг болошонхой. Ангуушадта сентябрь, октябрь һарануудта шонодо эдюулхэ хоро үгэдэг һаань, тэдэниие олоор усадхаха һэмди. Маанадта тэрэ хоро орой үбэл болоһон хойно үгэдэг. Шононууд манай урьхануудай олзые булимтаран абана, ниитын адууһа мал олоор барина ха юм.

Орон нютагаа шэнжэлжэ ябахада һайн ааб даа. Харин аяншалагшад гэхэ гү, али туристнууд ой тайга соо угаа олон

Цыремпил ДОРЖИЕВ

ҮГЛӨӨГҮҮР

Сонхоёо нээмсээрни, намжаа үглөөгүүр,
Сэсэгэй хоншуухан үнэр хангалтаа.
Намжаа амгалан талада, хээгүүр,
Ниидэжэ булжамуур дуугаа татаа.

Уужам даа нютагни, захагүй тэниижэ,
Уняар манаяа һэбинэ тараан.
Сэнхир огторгойн гүн соо гиижэ,
Сасаһаар туяагаа мандаба наран.

Энхэ талын сэсэгүүд нэнгээд,
Эртын шүүдэрэй шэмэ үгаа.
Тунгалаг агаарта булжамуур дэгдээд,
Татажал байна хүхюухэн дууга.

Эльза Яковлевна Микулич гэгшые Семашкын нэрэмжэтэ республиканска больницада хүн бүхэн танидаг. Юуб гэхэдэ, тэрэнэй хүтэлбэри доро больницын корпусууд соо гоё һайхан сэсэгүүд ургуулагдадаг, больницын газаа хүн зоной сэнгэдэг газарнуудта нюдэ хужарлуулма, гоё һайхан хангалтай сэсэгүүд таригдадаг. Тиимэһээ сэсэг ургуулдаг энэ мэргэжэлтэнэй эдэбхи үүсхэлээр, оролдолгоор больницын коридорнууд, палатануудта, поогорруулагданхай. Тэндэ жэл бүри сэсэгүүдэй выставкэ үнгэргэгдэдэг юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: республиканска больницын байгаали хамгаалха бүлгэмэй эхин организациин түрүүлэгшэ Э. Я. Микулич.

Манай тайлбари

САГААН ҺҮҮЛТЭ ДАЛАЙН БҮРГЭД

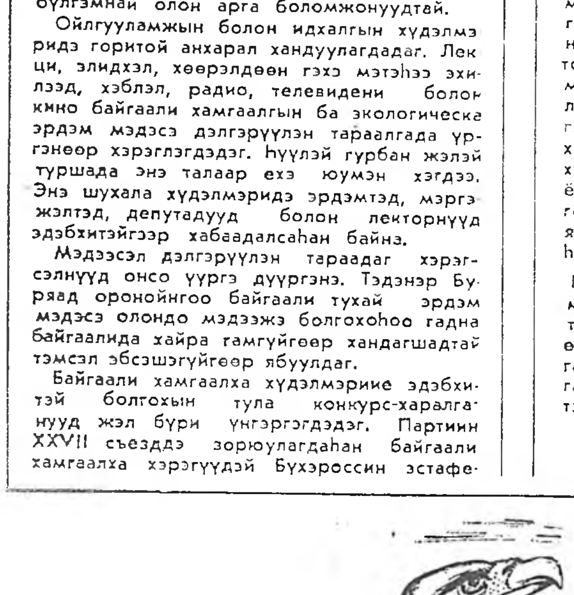

Зүүн Сибириин үзэсхэлэнтэ шэмэг — Байгал далай тунгалаг арюун уһаараа суутай. Мүн лэ хоморой шухаг амитадаар, загаһаар, шубуу шонхороороо мэдээжэ болонхой. Бүргэдэй түрэлэй шубуудай эгээл томо түлөөлэгшэ — сагаан һүүлтэ далайн бүргэд (орлан-белохвост) эндэхи шубуудай аймагай ёһотой шэмэгынь юм. Саб сагаан һүүлтэй, хүрибтэр үнгэ зүһэтэй, үүсэтэй һабарнуудтай энэ шубуун хоёр метр шахуу утатай далияа һэбин, томоотойгоор аад, булай түргэнөөр ниидэдэг.

Сагаан һүүлтэ далайн бүргэд газарһаа тэнгэри өөдэ хөөрэһэн агаарай урасхал соогуур хүнгэхэнөөр элин-халин, бариха олзоёо бэдэрдэг заншалтай. Тэрэ айхабтар хурса нюдэтэй юм. Үдэ нооһоо гуужажа байһан нугаһадые, бамбаахайнууд дээрэ һууһан ондатрануудые барижа эдидэг. Харин гол эдеэ хоолынь — загаһан юм. Тиимэһээ эдэнэр загаһа, жараахайгаар элбэг нуур, сөөрэмүүдтэй ойро уурхайнуудаа түхеэрдэг байна.

Урда жэлнүүдтэ эдэ бүргэд Байгал далайе тойроод, алишье хубидань амидардаг байгаа. Зүгөөр хүн зоной тэдэниие агнажа, ехээр хюдадаг боложо эхилхэдэ, тэдэнэр хүнһөө далда газарта амидарна бшуу. Сэлэнгэ мүрэнэй, Дээдэ Ангарын адагта, Чивыркуйн тохойдо, Баргажанай заповеднигтэ, Кичерэдэ, Ойхон арал дээрэ тэдэнэр мүнөө амидардаг. Кабанскын заказник соо эдэ бүргэдэй долоон уурхайн дүрбэниинь жэл бүри «эзэтэй» байдаг. Үбэлэй жабартай һарануудта тэдэнэр дулаан уларилтай нютагууд руу нүүдэг заншалтай.

Сагаан һүүлтэ далайн эдэ бүргэд уурхайгаа түхеэрхэ газар руугаа март һарада ниидэн ерэжэ, агнууриингаа газар эзэлдэг юм. Удаань нэгэн, хоёр долоон хоногой үнгэрхэдэ, эмэ бүргэдынь тэрээндээ ерэдэг. Байгалай урдахи хубиин нютагуудта эртэлэн һагад, хойто таладань — 10 хоног тухай һүүлээрнь ерэдэг байна. Апрель һарада дулаанай тогтонижохо багаар тэдэнэр үндэгэлжэ захалдаг. Дальбараануудынь 32—34 үдэрэй үнгэрхэдэ бии болодог юм.

Эдэ бүргэдэй амидардаг газарнуудта хэдэн жэлэй туршада түхеэрһэн мантан уурхайнууд уляаһан, шэнэһэн, хуһан модонууд дээрэ һархайн харагдадаг. Кабанскын заказнигта Сэлэнгэ мүрэнэй адагта нэгэ үндэр модоной оройдо бүргэдэй уурхай хараа һэм. Галуунайхи шэнги аад, монсогорхон түхэлтэй, сагаан үнгэтэй 3 үндэгэн тэрээн соо байгаа һэн. Тэрээн сооһоонь гурбан дальбараагай гараха ушар ехэл хомор байдаг. Эдеэ хоолоор элбэг жэлнүүдтэ тэды шэнээн дальбараа гарадаг ааб даа.

Юрэнхыдөө хүхэбтэр үнгэтэй 1—2 дальбараа бии болодог. Түрүүшын хахад һарын туршада тэдэнэр оршон тойронхиһоо айха һүрдэхые мэдэдэггүй. Хожомынь хүрибтэр үдэ далитай болоходоо, ехэ шубууд шэнги ухаангүй һэримжэтэй, болгоомжотой байжа эхилдэг. Хүнэй уурхайдань дүтэлхэдэ, уурхайнгаа оёортэ бэеэ нюужа хородог. Зунай аяма халуун наран доро эдэ дальбараанууд хашалангүй һууха. Юуб гэхэдэ, тэдэнэй эдеэниинь ехэ хоолтой үндыень харюулмаар яһала шиигтэй юм. Тэдэниие түрэлхидынь үдэртөө оройдоол 1—2 дахин эдеэлүүлдэг. Уурхай соо нэгэ дальбараагай эдеэгээ хүсэд бараагүй байхыень, нүгөөдэ соо хоёр дальбараагай үлэн хооһон һууххыень хараа һэм. Ихэдээ хоёр дальбараа эдеэгээ буляалдана ха гэжэ һанаа бэлэйб. Тэдэнэр түрэлхидэйнгөө ерэхые ехэ тэсэмгэйгээр хүлеэжэ һуудаг. Үлэн байгаа һаа, «кии-кии» гэжэ абяа гараха.

Дальбараануудынь үглөөнэй наранай гарахалаар һэридэг. Үглөөнэй 8 час багаар хоншоорооро үдэ далинуудаа шэмхэжэ, ухашалжа, тэдэнээ һэбижэ байгаад, бэеэ арюудхадаг заншалтай. Нэгэ бага бэежэһэн дальбараанууд уурхайһаа гаража, модоной бүдүүн гэшүүһэн дээгүүр томоотойгоор ябадаг, далинуудаа һэбижэ, бэеэ һорин ниидэхэеэ бэлдэдэг. Тэдэнэр гол түлэб август һарын эхеэр уурхайгаа орхижо, өөһэдөө амидаржа эхилдэг байна. Тиигээшье һаань, түрүүшын үедэ түрэлхидынь тэдэнэртэ эдеэ хоол асаржа үгэдэг, агнуури хэхыень һургадаг юм. Бэеэ хүсэһэн 3—4 наһатай бүргэдүүд өөһэдынгөө уурхай түхеэржэ эхилдэг байна.

Сагаан һүүлтэй далайн бүргэд ехэ һэримжэтэй шубууд мүн. Аюултай байгаа һаа, дальбараатай уурхайдаа буухагүй, холо дээгүүр элижэл байдаг юм. Сентябриин үүлэгүй сэл хүхэ тэнгэридэ элижэ ябаһан 3—4 бүргэдые заабол обёорхот. Энэ хадаа түрэлхидынь ниидэлгын дүршэл шадабарияа үринэртөө харуулжа байна гээшэ. Гүйхэн уһан соо жараахай отожо байһан сурхай гү, али тарган ондатра, айхабтар бэрхээр шунгадаг нураһа барихань тиимэшье һөөл бэлэн хэрэг бэшэ даа. Түрэлхидэйнгөө жэшээгээр дальбараа-бүргэдхэнүүд һураад лэ байдаг гээшэ.

Эдэ бүргэдэй үнгэ зүһэнь угаа һониноор хубилдаг. Жэлтэй боложо ябаһан дальбараганууд хара хүрин, 2—3 жэлдээ — боробтор, дүрбэдэхи үедэнь һүүлынь сагаан үнгэтэй болодог. Тэдэнэр хүгшэрхэ бүреэ бүри сагаан сайбар болодог байна.

Сагаан һүүлтэй далайн бүргэд оронноймнай хууляар хамгаалагдадаг юм. Тиимэһээ эдэ шубуудые сахин хамгаалха хэрэг бултанаймнай уялга мүн.

Г. ЛЕПИНСКИХ,
хизаар ороноо шэнжэлэгшэ.
Р. АБИДУЕВАЙ зураг.

Болоһон ушар

ЭЗЭГҮЙ ОРХИГДОҺОН ГАЛАЙ АЮУЛ ЕХЭ

Үнгэрһэн үбэлэй үедэ Баунтын райондо саһан багаар ороһон юм. Тиимэһээ хуудам хабарай һарануудта һалхитай, шииг нойтогүй үдэрнүүд үзэгдэжэ, хаа хаанагүй хуурай, гал түймэрэй боломоор аюултай байдал тохёолдоһон байгаа. Эдэ бүгэдые һайн мэдэжэ байһан зарим хүтэлбэрилэгшэд шухала хэмжээ ябуулгада һаналаа багаар хандуулаа бшуу.

Байгша оной май һара соо тус райондо алаар 77 түймэр ой тайгада боложо, байгаалиин баялиг галай аюулда ехээр ороо. Харин байгша оной мартын 17-ной үдэр Бамбуйкын ой модоной ажахын хүдэлмэришэн А. П. Тепюков ойн захадахи хагда галдаха даабари нүхэдтөө үгэһэн байгаа. Энэнь аюулгүйгөөр үнгэрһэн юм. Зүгөөр тус ажахын нүгөөдэ хүдэлмэришэн Осинцев Прокиндын шахтын хүдэлмэришэд Плахин, Сахаров гэгшэдтэй тэрэл газарта үлэһэн хагданда гал аһаагаад, гэртээ харяа ха юм. Хуурай хагданда аһаһан гал юу хайрлахаб даа. Сүүдхын туршада ойн захада үргэлжэлһэн түймэр хэдэн гектар газарта ургаһан ойн модые галдаа бшуу. Үшөө тиихэдэ шанга һалхинай болоходо галай аюул бүри дүжэржэ, Бамбуйка посёлогой гэр байрануудта хүрэжэ, хүлеэгдээгүй гай усал болоһон байна. Галай түймэртэ арбан гурбан морин, хоёр унаган, байрын 16, эзэгүй үлэһэн 10 гэр болон посёлогтохи худалдаа наймаанай, захиргаанай гэр байранууд шатаһан байна. Өөрынгөө дааһан ажалда харюусалгагүйгөөр хандаһан эдэнэрэй гэмээр зуу гаран мянган түхэригөөр сэгнэгдэһэн гүрэнэй зөөри галай аюулда ороһон байха юм. Энэ участогай түймэрэй гал майн 19-дэ сүм унтараагдаа. Ойдо галай аюул гаргаһан зэмэтэн һаяар хуулиин харюусалгада хабаадуулагдахань.

Тэрэшэлэн Хурамхаанай районой Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой гэмээр ажахын 21 хонин, Сэлэнгын районой Карл Марксын, Ленинэй нэрэмжэтэ колхозуудай хонидой байранууд түймэртэ дүрэһэн байна. Эндэһээ тобшолол хэхэдэ, дурсагдагша ажахынуудай хүдэлмэришэд хагда галдахадаа эзэгүйгөөр орхижо, ажахыгаа хэды ехэ гарза хохидолдо оруулна гээшэб?

Г. КРЮКОВ,
Буряадай АССР-эй МВД-гэй түймэр сараха таһагай хүдэлмэрилэгшэ.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД:
ИНДЕКС 670000

УЛАН-УДЭ, КАЛАНДАРИ ШВИЛИ, 23, редактор — 2-50-96, приемная — 2-54-54, зам. редактора — 2-68-08, зам. редактора — 2-62-62, отв. секретарь — 2-50-52, секретариат — 2-66-76, отделы: партийной жизни — 2-34-05, пропаганды — 2-56-23, промышленности и строительства — 2-61-35, сельского хозяйства — 2-64-36, 2-63-96, советского строительства и быта — 2-69-58, культуры и школ — 2-60-2[illegible], 2-57-63, информации — 2-60-91, переводов — 2-54-93, писем и селькоров — 2-67-81, корректорская — 2-33-61, выпускающие — 2-35-95 отдел объявлений — 2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли г. Улан-Удэ ул. Ленина 35. Н-02425. Заказ № 130. Индекс 04609

Редактор
Р. Б. ГАРМАЕВ.